

Narodna in univerzitetna knjižnica
v Ljubljani

52054

1. pros. 1902

25.

Knjižnica

za v v v

mladino

Urejuje v v v

Engelbert Gangl

Izhaja v v v

vsake tri mesece

Knjižnica

B
50

za

mladino

Urejuje * * * * *

Engelbert Gangl,

učitelj v Ljubljani * * *

Knjiga 25.

Izhaja vsake tri mesece

Vseletna naročnina K 3.20

52054

TISKALA IN ZALOŽILA
 GORIŠKA TISKARNA ●
 A. GABRŠČEK ● ● ● ●
 V GORICI ● ● ● ● ●

FLC 1048 / 1952

IN
 395291048

Predgovor založnikov.

Po presledku petih let prihajam pred slovenski svet s 25. snopičem »Knjižnice za mladino«. — Dasi je zaloga večine dosedanjih snopičev še jako obilna in deficit precej velik, poizkušam srečo na ta način, da bi izdajal po štiri trdo vezane snopiče na leto. — Naročnina je določena na 3 K 20 h ali gld. 1'60 na leto. V razprodaji pa velja vsak snopič 1 krono.

Uredništvo je prevzel g. Engelbert G a n g l, učitelj v Ljubljani in urednik »Zvončka.«

Ako bo vsaj 800 naročnikov, ki plačajo naprej za vse leto, bo naši »Knjižnici za mladino« zagotovljen obstanek, drugače pa ne. — Na naročila brez vposlane naročnine pa se ne moremo ozirati.

Prijatelji naše mladeži in boljše prihodnosti narodove naj se oklenejo »Knjižnice za mladino«

ter skrbe duševno in gmotno za njen obstanek in — razvoj. Gg. pisatelji in prelagalci imajo tu odprto novo polje svojemu delovanju. Rokopise je pošiljati založniku v Gorico radi evidence za honorar; on jih bo oddajal uredniku.

V nadi, da bodo podpirali to prelepo književno podjetje vsi rodoljubni Slovenci brez razlike stanu in stranke, ki nas drugače cepi, pošiljam ta 25. snopič v roke naši ljubljeni mladeži.

V Gorici, na Božič 1901.

Založnik in izdajatelj.

Predgovor uredništva.

Po daljšem presledku je začela »Knjižnica za mladino« zopet izhajati.

Ker bo izhajalo odslej na leto po manj zvezkov, bodo zato posamezni zvezki obsežnejši, pa tudi vsebina jim bo raznovrstnejša in bogatejša, v enem zvezku zbrana za nižjo skupino, v drugem za višjo — a v vseh zbrana ljubi slovenski mladini v pouk in zabavo.

Kako si to stvar mislimo, smo poizkusili pokazati s pričujočim zvezkom.

Kar ima uredništvo na razpolago rokopisov izza prejšnjega izhajanja »Knjižnice za mladino«, bo polagoma porabilo vse tiste, ki se mu zde primerni in vredni za tisk. Uredništvo se bo potrudilo, da pridruži prejšnjemu številu sotrudnikov tega književnega podjetja še vrsto novih, ki bodo bogatili z lepimi svojimi spisi našo mladinsko

književnost, za katere razvitek je bila ustanovljena »Knjižnica za mladino«.

Bogatiti mladinsko slovstvo — in zlasti slovensko — ni tako lahko, kakor bi si človek mislil, zato pa tudi ni vse tako, kakor bi moralo biti in bi tudi lahko bilo, če bi bilo v vrstah slovenskih pisateljev več ljubezni do tistih, ki najrajši beró — do mladine. Poudarjati moramo dvoje: pri nas se pisatelji premalo brigajo za mladinsko slovstvo, pri nas se odločilni krogi premalo in to prav čisto premalo menijo, da bi prišla knjiga ali list, namenjena mladini, tudi res med njo. Da s težavo naberem rokopis, ga priredim za tisk, ga tiskam in končno zvežem v knjigo, s tem še nisem storil vsega. To je šele dobre stvari prvi začetek. Treba je mnogo tistih, ki razkrope knjige širom slovenske domovine, da jih dobe v roke vsi slovenski šolarji, vse slovenske šolarice. Potem je zagotovljen dobre stvari začetku lep, plodonosen konec.

V tem pogledu je pri drugih Slovanih vse drugače. Tam ima vsak otrok svojo bogato knjižnico, zato sta mu pa tudi bogata um in srce!

Ali moramo biti Slovenci povsod zadnji?

Mislite vendar, ljudje božji, na slovensko mladino!

Uredništvo.

Kazalo.

Predgovor založnikov	VII
Predgovor uredništva	IX

Pesmi Marice Strnadove.

Pridni otrok	3
Deček in konjiča	5
Materi za god	6

Kratke povesti. Jadwiga-Podravski.

Dva zajčka	9
Pazljiv učenec	11
Kdo je kriv?	15
Jožek in Henrik	17
Deček in žrebe	22
Štefčeva žalost	26
Čopka	29
Ob nevihti	33
Pinč in Filon	38
Postrežljiva gospodična	41
Francek in oven	45
Nagrada potrpežljivosti	48
Prenaglo delo	53
Okusna južina	57
Vljudni sosedje	60
Andrejkovo darilo	65
Dobra Vanda	70
Sirotino Novo leto	73

Dober zgled	77
Bela roža	81
Marljivi hčerki	86
Složno sorodstvo	91
Pogumna sestrica	96
Korist izprehoda	99
Srečni Mihec	105

Pesmi Frana Žgurja.

Vojaki so tu!	115
V nedeljo časih popoldan...	117
Ptička vesela...	119
Spanček se hvali...	121
Po zlati brvici tam...	123
Kresovanje	124
Pšenica, pšeničica...	125
Zvezdice — oči	127

Krásnohorska-Knaflič.

Grlice	129
------------------	-----

Pesmi Engelberta Gangla.

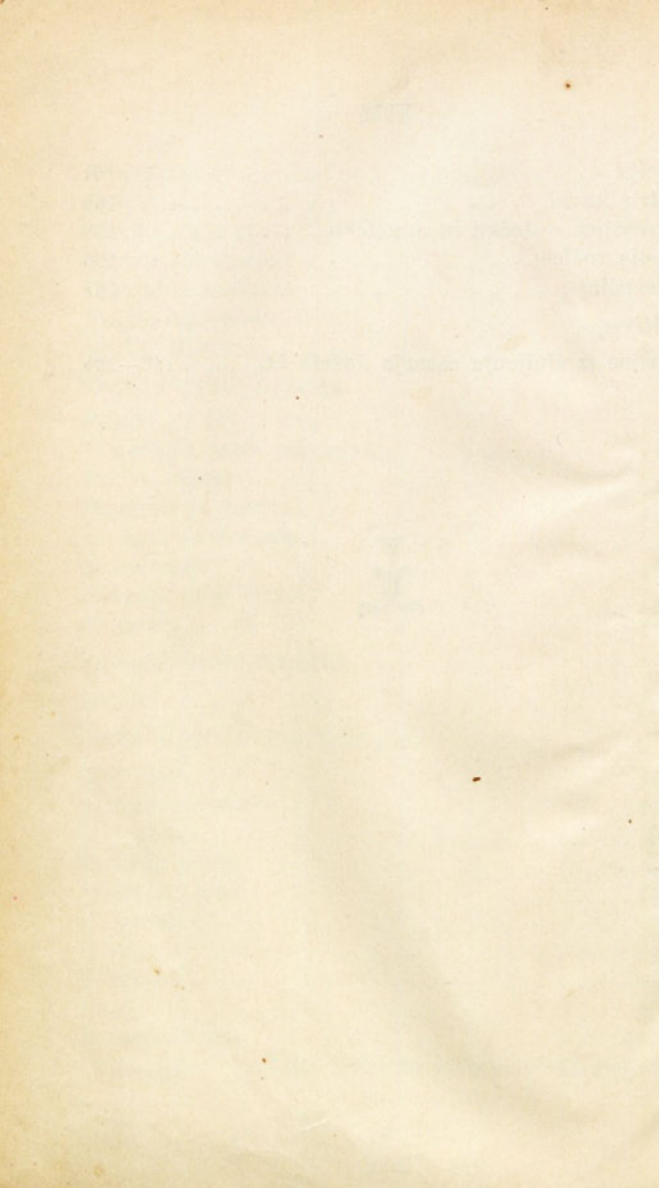
Moj dom	147
Materina molitev	149
Naš dedek	150
Božične sanje	151
Mudi se, mudi!	153
V sanjah	154
Zvečer	155
V aprilu	156
Pouk	157
Molčeča Anka	158
Pripovedka o psičku Kradežu in muciki Sladici	159

Želja	161
Stric kovač	162
Pravljica o dečku in angelčku	164
Želja rožice	166
Naročilo	167

Solovej.

Črtice iz življenja cesarja Jožefa II. . . .	169—224
--	---------

KNJIŽNICA
ZA MLADINO

Georgii, Martini, et Johannis

Pridni otrok.

Lenobe ne pasem, s tem začne se greh,
počitka je dosti in spanja v nočeh.
Iz postelje skočim, četudi zaspan,
tako, ko zasveti se dan.
Umijem se naglo in križ naredim,
Bogu se darujem, na delo hitim
in delam marljivo, kar dajo moči,
in spanec takoj me pusti.

»Brez dela ni jela,« pregovor uči,
z rokami se pridnimi lahko živi.
Če hočeš pa čisto nositi ime,
pošteno ohrani srce.

Če živel si bližnjiku vedno v korist
in tuja je bila ti strast in zavist,
tedaj zadovoljen ti sam boš s seboj,
pravičnik prijatelj bo tvoj.

V nebesih pa Bog dobrotljivi skrbi
za pridne in dobre in blage ljudi,
življenja nemirnega lajša jim boj
in čuva jih s Svojo rokoj.

Kdor z Bogom začenja in z Bogom konča,
povedati ve, kje je sreča doma,
v molitvi otroci mi k Njemu roké
dvigujmo in svoje srce!

Deček in konjiča.

Izrezali konjiča oče
lesena lepa so mi dva,
nobeden pa voziti noče,
mar noče ali pa ne zna.

Zato ju na semenj postavim,
zamenjam ali ju prodam,
da le oba od hiše spravim,
jeziti pa se več ne dam.

A kdor pa je navajen ježe,
potreben temu je konjič,
čeprav ne more vleči teže,
pa hiter bodi vsaj ko ptič.

Zaman sedaj po takem vzdišem,
a ker pa vem, kje se dobi,
v nebesa droben list napišem,
da ga Miklavž mi preskrbi.

Materi za god.

Za god, oj, mati mi predraga,
želim vam blagrov sto in sto.
Pa nimam novcev, nimam blaga —
kaj neki za vezilo bo?

Pa čakajte do zime, mati,
ko pride spet Miklavž z neba,
darov vam pol čem svojih dati,
beseda moja naj velja.

Sedaj vam pa srce darujem,
ki bodi vedno vaša last,
gorelo bo, to obljubujem,
le vam in narodu na čast!

Kratke povesti.

Poljski spisala Tereza Jadwiga.

Poslovenil Podravski.

Dva zajčka.

Bila sta nekoč dva zajčka, eden siv, drugi bel; oba sta bila jako srečna. Ničesar jima ni manjkalo; nikdar nista poznala gladu, žeje in drugih nezgod. Ves dan sta tekala svobodno po vrtu, v katerem je rasla množica cvetic; kadar pa je deževalo, sta se skrila v toplo utico. Za zajtrk sta dobivala svežega zeljnatega listja, za obed ovsa ali kake druge slaščice; skratka: dobro se jima je godilo na svetu. Pa sta se tudi veselo igrala od jutra do večera; sredi vrtne zelenjave sta neprestano majala s svojimi dolgimi ušesi in prosto sta smela tekati ves dan, ker sta bila pridna ter nista nikdar delala najmanjše škode. Videč, koliko se vrtnar trudi, da bi cvetice lepo rasle in se razvijale, sta

tekala zajčka previdno okrog njih, da jih ne bi polomila ali poteptala. O, bila sta kaj dobri stvarci: tiha, mirna, nikomur nista presedala, nikomur povzročila kaj zlega.

Nekega dne — bilo je to že jeseni — je na vrtu močno deževalo, torej sta se oba zajčka skrila v svojo utico, kjer ju je že čakala skledica, polna ovsa. Okrepčavši se nekoliko, sta skupaj sedla, gledajoč skozi odprta vratca svojega bivališča, kako je zunaj deževalo. Med tem sta priletela v utico dva siva vrabca, se bojazljivo približala skledici ter poželjivo ogledovala zdaj žolto zrnje, zdaj zopet zajčka, kakor bi hotela vprašati, če jima dovolita, da si vzameta vsaj nekoliko zrnja.

Žito so že zvozili v skednje, višnje na vrtu so že obrali otroci, torej sta morala vrabca večkrat preskakati ves dan, preden sta našla kaj za kljun. Zajčkoma se vrabca zasmilita; njima ni bilo treba skrbeti za hrano; ljudje so jima donašali vsak dan

toliko ovsa in zeljnatega listja, da večkrat nista mogla niti pojesti vsega, kar sta dobila. Torej se nista ganila z mesta, da ne prestrašita drobnih ptičev.

Vrabca sta opazila, da ju zajčka prijazno gledata, zato sta se sčasoma ohrabrila, iztegnila kljunčka v skledo ter si nabrala zrnec. In ko sta se dovolj najedla, sta veselo zagostolela, kakor bi hotela reči: »Hvala vama!« Potem sta zletela na vrt, kjer je solnce že zopet sijalo.

Pazljivi učenec.

Petletni Henrik je imel jako dobrega očeta, ki je skrbno pazil, da mu njegov ljubljeni sinček zraste kdaj v dobrega in pametnega človeka, ki bi ga vsakdo ljubil in hvalil.

Henrika je učil oče vsak dan branja in, kadar je bil pazljiv, mu je oče po končanem

učenju pripovedoval razne mične povesti, ali mu je pravil o dobrem Bogu, ki je dal ljudem toliko lepih reči, toliko cvetic, sladkih črešenj, jabolk in drugega sadja.

»Ako hočeš pokazati Bogu, da ga ljubiš za vse to, kar imaš od Njega« je dejal oče Henrik, »bodi vedno priden, ubogljiv, a zlasti nikdar ne laži! Lažnika Bog nima rad, in ljudje se ga sramujejo!«

Henrik je pozorno poslušal očeta, toda nič ni odgovoril. Težavno je bilo ugeniti, ali ga je razumel ali ne.

Istega dne je prinesel oče domov steklenico tinte, jo postavi na okno v svoji sobi ter zopet odšel na ulico.

Kmalu potem je pridirjal v očetovo sobo Henrik s prijateljem Mihcem, ki ga je ravno kar prišel obiskat.

Ko je zagledal Henrik steklenico na oknu, je takoj hotel pogledati, kaj je v nji. Dvigne jo torej kvišku. Toda ko jo je postavljaj nazaj, se je steklenica prevrnila.

Zamašek je odletel, in tinta se razlije po oknu.

»Kaj poreče oče?« vpraša prestrašeni Henrik, »gotovo se bo hudoval.«

»Ali čemu bi mu takoj povedal, kaj si napravil?« odgovori Mihec. »Treba je samo vse urno posnažiti.«

Po teh besedah je postavil steklenico v kot, kjer je poprej stala, in jo zopet zamašil. Nato je izvlekel iz žepa robec, drgnil z njim okno ter ga spravil umazanega, kakršnen je bil, zopet v žep.

»Ali misliš, da oče ne izpozna, da sva bila tukaj?« reče Henrik. »Tako naju vpraša, čemu manjka v steklenici toliko tinte.«

»Pa odgovoriš, da tega ne veš in da tukaj niti nisi bil,« odvrne Mihec.

Henrik se nekoliko zamisli, nato pa reče:

»Ne, Mihec, tega ne rečem! Oče me je prosil, naj se nikdar ne zlažem, ker Bog nima rad, ako otroci lažejo. Glej, vse imamo

od Boga: cvetice, pecivo, kónjiče, igrače... ne smemo torej delati tega, česar On ne mara. Kakor hitro se oče povrne, pojdeva k njemu ter mu poveva vse.«

»Prav,« odgovori Mihec.

Kakor sta rekla, tako sta tudi storila. Ko se je vrnil oče, je poklical Henrika. Dečka sta zdirjala k očetu ter mu povedala, kar sta zakrivila: Henrik, da je razlil tinta, Mihec pa, da je nagovarjal prijatelja, naj bi se zlagal. Oče se ni razsrdil; zapovedal jima je samo, naj drugič ne hodita v njegovo sobo, kadar njega ni doma. Nato je objel oba zato, ker sta mu povedala resnico.

»Zapomnita si, dečka,« je jima rekel, »da samo plašljivci lažejo, ker nimajo poguma, povedati resnice. Ti pa, Henrik, bodi vedno takšen, kakršen si bil danes, in od dne do dne mi boš ljubši.«

Kdo je kriv?

Na prostrani, zeleni trati se je igrala Minka s črnim mačkom. Deklica je privezala vrbovo vejico k dolgemu motvozu ter jo vlekla po travi pred mačkom, ali pa je mahala z njo nad njim. Maček je tekel sedaj skokoma za vejico, sedaj pa se spenjal na zadnji taci ter iztezal prednji za vejico. Črez nekaj časa je vrgla Minka vejico ter vzela mačka na kolena, sedla z njim v travo in ga jela dražiti. Sedaj ga je potegnila za ušesa, pa zopet ščipnila v rep; maček je mijavkal, in Minka se je veselo smejala. Hipoma pa je deklita zakričala ter z glasnim jokom pohitela v sobo.

»Mati, oh, mati!« je klicala, iztezajoč ročico, »glejte, kaj mi je napravil ta grdi maček; glejte, kako me je oprasnil; oh, kako to boli!«

In solze so kar curkoma lile dekletu iz oči.

Zares, na Minkini roki je bilo opaziti veliko, rdečo črto; močno jo je oprasnil grdi maček. Mati je potegnila hčerko k sebi, ji obrisala solze ter jo poljubila na čelo.

»Pomilujem te odkritosrčno, Minka,« je dejala, »toda pomisli dobro, hčerka, kdo je kriv, da trpiš: ali ti sama, ali maček? Premisli to dobro in potem mi povej, kar misliš!«

Minka je pobesila oči k tlom, žalostno vzdihnila in odgovorila po kratkem pomisleku:

»Jaz sem kriva, mati: dražila sem mačka, torej se je branil.«

»Obriši si torej solze in ne jokaj več,« ji reče mati, »zakaj smešno je jokati, ako smo si sami krivi nezgode. O, moje dete,« doda na to resnobnejše, »pogostoma se ljudje pritožujejo črez druge, dasiravno so si sami krivi. A vendar, ko bi izpoznali svojo napako, bi bilo bolje zanje, ker bi se mogli poboljšati in bi si več ne delali trpljenja.«

Minka ni na to ničesar odgovorila, samo obrisala si je solze ter objela mater. Odslej

ni nikdar več dražila mačka, in tudi on je ni nikdar več praskal. Ako jo je doletela kaka nezgoda, se je vselej vprašala: »Kdo je kriv?« Če je izpoznala, da je kriva sama, takrat ni nikdar jokala, marveč samo pazila, da se je v bodoče izognila takim nezgodam.

Jožek in Henrik.

»Mati, dovolite nama, da smeva na vrt, solnce sije tako lepo; delal sem že vse jutro, rad bi se nekoliko nahirjal.«

»Bojim se prevelike vročine,« odvrne mati, »sedaj je uprav poldan.«

»Moja dobra, zlata, zlata mati, dovolite; saj vročina ne škoduje,« jo prosi dalje Henrik.

»Prevelika vročina more tudi škodovati,« odvrne mati, »a česar se največ bojim, je to, da bi se vroča ne napila vode.«

»O, bodite mirni, mati; zabavala se bova daleč proč od vrelca, in Jožek vode niti ne zagleda.«

»Toda jaz jo tudi tebi zabranim.«

»Pomniti hočem to.«

Po teh besedah Henrik zdrkne s stola, na katerem je sedel.

»Torej dovolite, mati?« vpraša ter seže po slamniku, ki je ležal poleg na mizi.

»Dovolim pod pogojem, da ne bosta pila.«

»Ne bova, gotovo ne, mati,« reče Henrik.

Nato skoči k materi, ji poljubi roko, potem pa se obrne k vratom, ki so držala v drugo sobo, ter jih odpre.

»Jožek!« zakriči; »pojdiva na vrt, ali hočeš?«

»Prav!« odgovori iz druge sobe otroški glas.

In obenem se prikaže na pragu pri vratih petletni deček, v zamodreli suknjici, z belim predpasnikom in s širokim slamnikom

na glavi. Bil je to kaj zal otrok rdečih ličec, belkastih, kodrastih las in oči, polnih življenja in razuma.

»Pojdiva, Henrik,« reče Jožek ter iztegne proti bratu ročico.

Henrik se skloni k njemu ter ga poljubi. Oba se nasmejeta materi ter zdirjata na vrt, kjer se izvrstno zabavata najprej z vozarenjem, potem z metanjem žoge, naposled s trkljanjem obroča, a vedno složno, da ju je bilo veselje videti.

»Pojdiva nekoliko počivat,« reče naposled Henrik; »tako vroče je. Sediva pod lipo.«

»Prav,« odvrne Jožek, prime brata za roko in krene z njim proti domu, v čigar bližini je rasla velikanska lipa.

»Oh, kako rad bi se napil vode,« reče Jožek. Šla sta namreč mimo vrelca, čigar žuborenje je ves dan prijetno odmevalo po vrtu.

»Tudi jaz bi se rad napil; tako sem žejen.«

»No, no, zajmi vode!« reče Jožek.

Henrik se približa vrelcu, stopi na kamenite stopnjice pred njim, seže po čaši, privezani tam na verižici, ter podrži čašo pod vrelec. Ko se napolni do vrha, jo nese k ustom ter jo izprazni.

»Dobra voda,« reče, otirajoč si ustna z roko.

Jožek iztegne ročico.

»Daj tudi meni,« ga jame prositi.

»Ker je pa mati prepovedala.«

»Jožek tega ne pove materi.«

»Zares ne?« vpraša Henrik.

»Zares.«

Henrik podstavi vnovič čašo pod vrelec, jo napolni ter poda bratu. Jožek jo izprazni do dna.

»Dobra voda,« reče ter se nasmehne bratu.

Hipoma pa pobledi in vstrepeče.

»Kaj ti je?« ga vpraša Henrik.

»Zebe me,« odvrne Jožek.

»Pojdi nekoliko dirjat.«

Toda deček ni imel več veselja do zabave.

»Jožek pojde domov k materi,« odvrne.

Zaman mu je starejši brat prigovarjal, zaman ga vabil z obljubami, Jožek ga ni hotel niti poslušati. Šel je sam k materi, sedel na klop, naslonil glavo ob dlan ter se delal kakor bi dremal. Mati, misleč, da je utrujen od vročine, ga ni niti vprašala, kaj mu je, mirno je šivala pri oknu.

Uro pozneje je bil obed pripravljen. Mati je vstala ter odložila delo.

»Jožek,« je rekla, »pojdi k obedu!«

Toda deček se ne gane.

»Nečem jesti, bolan sem,« odvrne tiho.

Mati se mu približa ter se močno prestraši. Jožek je trepetal kakor mrzliččen.

»Kaj ti je?« ga vpraša.

»Mrazi me, Jožek pojde leč,« odvrne.

Mati ga nese v postelj ter pokrije z odejo, na kar gre obedovat. Henrik je že sedel pri mizi.

»Ali ni pil Jožek vode na vrtu?« ga vpraša strogo.

Henrik se zardi ter pobesi oči.

»Ne vem, nisem videl,« odvrne boječe.

Mati je precej vedela, da je lagal, ni mu pa rekla ničesar, samo po obedu ga ni kakor navadno poljubila. Odšla je takoj k Jošku.

Dečka že ni več tresla mrzlica, toda tarnal je, da ga boli glava. Mati je poslala po zdravnika. Ta je takoj prišel ter je rekel, da se je Jožek gotovo prehladil. Zapisal je zdravilo, ki je k sreči pomagalo.

A od takrat ni nikoli več pil vode, če je bil vroč.

Deček in žrebe.

Trkčev ded je imel velik, jako velik hlev. V njem so stali zali konjiči, črni, sivi

in rjavkasti. Jakec je pogostoma zahajal v hlev ter božal konjiče. Stari Joža, dedov konjar, ga je vedno vzel v roke ter stopil z njim k jaslom, in fant je božal mehko, svetlo grivo konjičev, ali jim iz roke podajal krme.

Med konjiči je bil eden črne barve — najmanjši izmed vseh, ki pa ga je Jakec najbolj ljubil. Imel je obešen na vratu na rdečem motvozu zvonček, ki je zazvonil, kolikorkrat je konjiček zganil z glavo. Joža je imenoval tega konjiča žrebe ter povedal Jakcu, da se imenujejo ljudje, dokler so majhni, otroci, konji pa žrebeta. Jakec je prinašal vsak dan žrebetu v žepu kos cukra ali zemlje in vsekdar se je najdlje bavil z njim. Ko pride nekega dne Jakec pred hlev, je gnal Joža na dvorišče dva velika konja, za katerima je priteklo in veselo skakalo žrebe. Joža je prignal konja k vozu, ki je stal pred hlevom, ter ju začel zaprezati.

»Zakaj, Joža, nikdar ne zaprežeš žrebeta?« vpraša Jakec.

»Ker je še premlado, nima še moči za delo,« reče Joža. »Saj tudi Jakec sedaj ničesar ne dela, marveč samo skače po dvorišču, ker je še majhen; toda prihodnje leto bo žrebe že delalo in bo vozilo Jakca na izprehod. Pa tudi Jakec se poprime prihodnje leto dela, ker bi bilo vendar sramotno, da bi deček lenuharil, konjiček pa delal.«

»A kaj bom jaz delal?« vpraša Jakec, »ali bom tudi vlačil vozove?«

»Jakec se bo učil branja in pisanja,« odgovori Joža, »ker je dal Bog Jakcu pamet, torej mu ni treba tako težko delati kakor konju.«

Jakec ni ničesar odgovoril. Ali Jožo je dobro razumel, ker ga je pazljivo poslušal.

Minilo je leto, in prišla je pomlad. Neka lepega dne poprosi Jakec mater, naj mu dovoli iti v hlev, kjer ga ni bilo vso zimo. Mati je dovolila, in deček je stekel na dvorišče.

»Kje je moje žrebe?« vpraša Jožo.

»Ali ga ne vidiš, Jakec? Zapregel sem ga v voz, ker grem v mlin po moko,« odvrne Joža.

»Torej žrebe že dela?« vpraša deček.

»Že, že,« odvrne Joža, »ali ni že čas?«

Jakec nekoliko postoji; nato steče v hišo.

»Mati!« zakliče, stopivši v sobo, kjer je mati šivala, »prosim te, vzemi knjigo ter me nauči brati. Žrebe že dela, in jaz nečem biti malopridnejši od žrebeta; hočem tudi delati.«

Mati se je nasmejala Jakcu ter ga presrčno poljubila.

Nato je vzela s police knjižico in jo razgrnila na kolenih. Deček je sedel poleg matere na nizek stolček ter pozvedoval po imenu vsake črke.

Odslej se je Jakec vsak dan marljivo in pridno učil, ker ni hotel, da bi kdo rekel: »Deček lenuhari, konjiček pa dela!«

Štefčeva žalost.

Štefcu je kupil oče rdeč balonček, h kateremu je bil privezan dolg motvoz. Deček je imel neizrečno veselje z balončkom. Šel je z njim na dvorišče in ga tam izpustil v zrak. Balonček je zletel visoko, a bil bi letel še višje tja nad domačo streho, tja nad topole, ki so rasli na dvorišču, toda Štefek ga je krepko držal za motvoz.

»O, ne izpustim te, dragi moj,« je dejal, »ker bi mi zbežal, kakor mi je povedal oče, in jaz bi potem jokal za teboj.«

Po obedu je šel Štefek z materjo na cvetični vrt, vzel balonček s seboj ter ga izpuščal vnovič kvišku. Drugi otroci so ga radovedno gledali.

»Drži ga krepko za motvoz,« ga je opozorila mati, »da se ti balonček ne izmuzne iz roke.«

»O, močno ga držim, ne bojte se, mati,« odgovori Štefek ter zdirja dalje po vrtu.

Med tem je zletel iznad zelenja metuljček z dolgimi, barvo izpreminjajočimi krili. Štefek še nikdar ni videl tako zalega metuljčka, zato je zdirjal za njim in iztezal po njem roko.

»Lepi metuljček, daj se mi ujeti. Ne storim ti nič žalega,« je klical za njim; »samo nekoliko bolj te ogledam.«

Toda metuljček ni verjel Štefcu. Ko se je deček približal, je takoj poletel dalje, dvigajoč se s cvetice na cvetico. Štefek se s tem ni dal odpraviti; neprestano je preganjal metuljčka. Ali z eno ročico ga je bilo težavno ujeti, druga pa mu tudi ni bila prosta, ker je z njo držal balonček.

»Ej, kaj zato,« reče naposled nestrpno. »Pa izpustim balonček, saj ga ujamem lahko pozneje! Sedaj pa zdirjam za tem zalim metuljčkom.«

In izpustil je motvoz: balonček je zletel kvišku. Deček ni niti pogledal za njim, ampak je zdirjal za novim plenom. Toda metuljček je razprostrl krila ter zletel visoko, tako

visoko! Štefek je pogledal za njim ter zapazil obenem v višavah svoj balonček, ki je plaval nad najvišjimi drevesi.

»Balonček!« je zaklical, »vrni se k meni!«

Toda balonček ga ni slušal; marveč zletel je še višje, in metuljček je letel za njim, in tako sta letela čedalje više in više, da ju Štefek naposled ni mogel več dogledati. In deček je ves solzan stekel k materi in ji pripovedoval, kaka nezgoda ga je zadela.

»Ha!« je rekla mati, »tega si pač sam kriv! Kdor se neče zadovoljiti z eno rečjo ter drvi za dvema, ta najpogosteje izgubi obe. Bil si srečen, ko ti je oče podaril balonček, ki ti je bil jako všeč; torej ti ni bilo treba loviti metuljčka. Hotel si, sinček, imeti preveč, zato pa nimaš sedaj ničesar. Tako se navadno godi lakomnikom.«

Čopka.

V ubožni sobici na podstrešju je prebivala stara ženska, Barbara po imenu. Bila je jako ubožna, toda pri tem dobra, poštena in delavna. Barbara je imela črno kokoš, ki jo je klicala za čopko in ki jo je tako ljubila, da je vsekdar trdila, najsi bi jo mučil glad še toliko, vendar je ne bi nikdar prodala niti zaklala.

In v resnici! Ubožna ženska ni večkrat po ves dan ničesar jedla razen nekoliko črnega kruha, a vendar ji nikdar ni prišla v glavo misel, da bi prodala čopko. Še to je delila z njo, kar je imela.

V isti hiši, kjer je bila Barbarina sobica, je prebival s starši sedemletni Janko, toda v prvem nadstropju, v prostornih, svetlih in toplih sobah. Janko je poznal Barbaro. Večkrat je zašel v njeno sobo, da je poslušal njene bajke, ali pa se je igral s čopko, ki

je bila tako udomačena, da mu je sedala na roko ter mu kar iz roke jemala hrane.

Nekega dne je dobil Janko od očeta srebrn goldinar. Razveseljen ob tem darilu, je zdirjal takoj na podstrešje, da se pohvali z njim pred Barbaro. Ni dvomil, da se bo tudi ona veselila njegove sreče. Toda zmotil se je. Barbara je bila tega dne žalostna. Ko ji je deček pokazal srebrn denar, je vzdihnila ter si otrla oči s predpasnikom, zakaj pri pogledu na goldinar so se zalesketale v njenih očeh solze, čemur se je Janko jako čudil, ker je znal, da mu ni nevoščljiva.

»Kaj vam je, Barbara?« vpraša deček. Barbara je vzdihnila.

»Ej, boli me človeško uboštvo,« je dejala. »Bila sem danes pri Matevževki, pri oni, ki vam pere srajce, in videla sem tam same žalostne reči.«

»Kaj pa takšnega?« vpraša Janko.

»Uboga ženska je hudo zbolela; že teden dni leži ter se ne more dvigniti. Včeraj

je izdala poslednji groš; nima si s čim kupiti niti koščka kruha, a vendar bi potrebovala močne hrane.«

Pri teh besedah si je poštena ženska vnovič otrla oči s predpasnikom.

»Da bi ji imela s čim pomagati, bi mi bilo lažje pri srcu,« je dodala, »toda pri meni je doma uboštvo; kar si prislužim, vse gre sproti.«

Janko se otožno zamisli.

»Kaj bo torej storiti?« vpraša čez nekaj časa.

»Ha, svojo čopko ji dam ter ji skuham iz nje juhe,« odvrne dobra Barbara. »Bolnica bo imela hrane vsaj za dva dni, potem pa se nemara najde kak usmisljen človek, ki ji pride na pomoč.«

Po teh besedah pokliče svojo priljubljeno čopko, ki takoj prileti. Vzame jo v roke, izvleče iz predalčka velik nož in odide iz sobe.

Janko gleda za njo ter stoji nekaj časa nepremično na svojem mestu. Hipoma pa se v njegovih očeh zaleskečejo solze, in skokoma zdirja iz sobe.

»Barbara, Barbara!« jame klicati.

Izza plotu, ki je obdajal dvorišče, je začul glas stare Barbare.

»Kaj mi hočeš, Janko? Ne morem čakati, mudi se mi k bolnici.«

Deček je izpoznal, da je Barbara dospela že na ulico. Zato je zdirjal za njo in jo kmalu dohitel.

»Ne zakoljite čopke!« zakliče in zadrži Barbaro. »Vzemite moj goldinar in kupite zanj za Matevževko mesa. Škoda čopke! Tako radi jo imate.«

Po teh besedah seže v žep ter stisne stari ženski srebrn goldinar v roko.

»Bog ti povrni, dobri moj otrok,« reče Barbara, objame Janka, vzame goldinar, a čopko da dečku.

»Lahko jo imaš ti, ako hočeš,« mu reče.

»O, ne, Barbara, ne pridržim je,« odvrne Janko; »vi jo imate tako radi; žal bi vam bilo po nji.«

»A tebi ni žal goldinarja?«

»Ne,« odvrne deček. »Ni mi ga žal, ker bo sedaj čopka ostala živa, Matevževka pa tudi ozdravi.«

Po teh besedah je vzel čopko ter jo odnesel domov. Barbara je kupila mesa in pripravila Matevževki juhe. Kreпка hrana je vrnila stari ženski moč. Črez nekoliko dni je Matevževka popolnoma zdrava vstala s postelje ter prišla zahvalit Jančka.

Ob nevihti.

Tonček je bil sin ubožnih staršev. Prebival je v vasi v nizki hišici, ki je stala ne daleč od velikega gozda. Njegov oče je bil lončar; mati je hodila na dnino na polje, pozimi pa je predla v graščini. Oče in mati

sta močno ljubila Tončka. Dasiravno jima je bilo težavno življenje, ker sta morala od svita do pozne noči težko delati, se vendar nista nikdar pritoževala.

»Bog je nama dal tako pridnega otroka,« sta večkrat govorila prijateljem; »ni nama žal, da se trudiva zanj.«

Kadar je časih v hiši pošel denar in ni bilo s čim kupiti za obed potrebnih reči, sta oče in mati zatrjevala, da nista lačna. Večkrat nista ves dan ničesar zaužila razen koščka kruha. Toda Tonček je imel vedno za obed skledico krompirja, cmokov ali kaše.

Nekega dne je zbolela Tončkova mati. Užaljeni deček je ves dan presedel pri njeni postelji, in ko je napočila noč, ni hotel niti leči, zatrjujoč, da hoče čuti pri nji. Oče se je podal počivat, a sin je ostal pri materi ter potihoma molil za njeno zdravje. Toda gorje! Drugega dne ni bilo bolnici bolje, vročina se je še huje razvila. Niti jesti niti piti ni hotela; šele proti poldnevu je rekla možu:

»Zdi se mi, da bi mi takoj odleglo, ko bi mi kdo prinesel lonček jagod.«

»Pa pojdem jaz ponje,« se oglasi Tonček.
»V gozd ni daleč.«

Po teh besedah je vzel s police lonček ter zdirjal iz koče. Toda komaj je odšel za nekoliko korakov, je opazil, da se okrog njega začinja temniti in da prihaja vihar. Pogleda kvišku; na nebu so se zbirali črni oblaki.

»Kdo ve, ali ne bo nevihta,« reče sam sebi.

Ustavil se je ter premišljal, kaj mu je storiti, ali se naj vrne, ali naj gre dalje v gozd.

»Pojdem,« reče končno. »Mati si tako žele jagod. Najsi me zmoči dež, saj to ni nič hudega.«

In šel je dalje. Med tem se je že razlegal po zraku zamolkel grom.

»Grmi,« je zašepetal sam pri sebi Tonček ter vnovič obstal.

Strah ga je prevzel, zakaj močno se je bal groma; celo takrat, kadar je bil v koči pri starših, je vstrepetal ob njega odmevu ter se skril v kot; a tu pa je bil popolnoma sam, in čedalje bolj se je temnilo naokrog. Vendar pa se ni vrnil.

»Ko bi bil jaz bolan ter bi si želel jagod, ne bi mati premišljali tako kakor jaz, marveč bi šli naravnost v gozd,« je rekel polglasno.

Med tem se je grom razlegal bolj in bolj, vihar je razgrajal čimdalje močnejše, in grozni črni oblaki so zakrivali nebo; le zdajpazdaj se je zasvetil rdečkast, ognjen blisk. Toda deček ni maral za vse to, temveč je šel čedalje urnejše, da je naposled dospel v gozd.

Bilo je meseca rženega cveta, ko zore jagode. Cela množica se jih je rdečila po tleh. Tonček jih je jel urno nabirati. Nič mu ni bilo do tega, da so se gugala nad njim drevesa, kakor bi se hotela zlomiti. Kmalu

je napolnil lonček; tedaj se je ves srečen napotil proti domu. Toda komaj je stopil z gozda, se je vsula silovita ploha.

Tonček je začel teči, toda dasiravno ni imel daleč domov, je bil vendar premočen, kakor pravimo, do kože. Srajca na njem je bila popolnoma mokra, z las mu je tako curkljala voda, da mu je kar zalivala oči. Moral si jih je vsak hip otirati. Vzlic temu pa mu ni bilo žal, kar je storil, ker mu je bilo tako veselo in prijetno pri srcu!

Roditelja sta bila od strahu že nezmerno vznemirjena, torej sta tudi sina, ko se je povrnil, začela karati, čemu se je podal ob nevihti v gozd; toda Tonček se veselo nasmeje:

»Mati so dejali, da jih jagode ozdravijo,« reče; »kako ne bi šel potem ponje?«

Te besede so potolažile starše. Oba sta objela Tončka s solzami v očeh, in drugo jutro je mati zdrava vstala s postelje ter se

zopet poprijela dela. Nemara so jo ozdravile jagode, nemara veselje, da ima tako pridnega sina.

Pinč in Filon.

Kazimir je imel dva psička: enega je klical za Pinča, drugega za Filona. Pinč je bil majhen in čeden pes; imel je belo, dolgo in kodrasto dlako, ki se je svetila kakor svila, majhen gobec, velike črne oči — skratka: bil je to zal psiček. Filon pa je bil črnorjave barve. Dlako je imel kratko, gobec velik, torej ga ni bilo primerjati s Pinčem. Kazimir je imel rajši Pinča; božal ga je in mu dajal vsako jutro poln krožnik mleka z žemljico, a za obed košček mesa. Za Filona pa deček ni mnogo maral; večkrat niti ni vprašal, ali je dobil kaj jesti ali ne.

Nekega dne je dobil deček od matere za južino žemljico s sirovim maslom in sirom ter je odšel z obema psičkoma na bližnjo

livado. Na livadi se je paslo krdelo gosi. V Kazimiru se je zbudila želja, da bi jih nekoliko ustrašil. Skočil je med nje z bičem ter začel z njim pokati. Prestrašene gosi so se kričaje razpršile na vse strani, toda ena, ki je bila pogumnejša, je razprostrla krila, široko odprla kljun ter skočila proti dečku. Kazimir se je umaknil ter jo jel z bičem odganjati, toda gos se ga ni bala. Iztegnila je vrat ter ga vščipnila v nogo. Deček je zakričal od bolečine. Na njegov krik sta pritekla Pinč in Filon ter oba začela lajati. Gos se obrne proti njima, sikajoč od jeze; vščipne najprej Pinča in potem Filona ter se zakadi za Kazimirom, ki je tekel domov. Ker je imela krila, ga je kmalu dohitela. Pinč, ranjen v tačico, je popolnoma pozabil na svojega gospodarja. Misleč le na samega sebe, je cvileč in šepajoč po drugi poti nego Kazimir zbežal proti domu. Filon pa, dasiravno je bil tudi močno ranjen v taco, je zdirjal za gosjo, jo prestregel, obstal med njo in Kazimirom, zalajal in ji kazal zobe.

Zdelo se je, kakor da bi govoril: »Ne nadleguj mojega gospodarja!«

Razjarjena gos je priskočila k njemu ter ga udarila nekolikokrat s kljunom po glavi, toda Filon se ni umaknil. Zgrabil je gos z zobmi za peruti ter ji celo nekoliko peres izdrl.

Gos, videč, da ničesar ne opravi, se je z velikim truščem, lopotajoč s perutnicami, vrnila na livado k svojim tovarišicam. Med tem je Kazimir ves objokan pritekel domov.

»Kaj se ti je pripetilo, sinček?« ga vpraša mati ter ga vzame na kolena.

Deček je glasno ihtoč začel pripovedovati materi svojo nezgodo. Med tem pa je pritekel Filon s krvavo glavo. Ko ga zagleda Kazimir, zdrkne materi s kolen, pohiti k psičku ter ga objame okrog vratu.

»Filon, moj dobri, pošteni Filon,« reče, »ti si me pogumno branil. Nisi zbežal kakor Pinč, četudi sem te tako pogostoma preziral. Ti si več vreden nego Pinč.«

»Dete moje,« je rekla mati, »naj ti služi ta dogodek v pouk za vse tvoje življenje. Ko odrasteš, boš naletel na različne ljudi, na lepe in čedne kakor je Pinč, pa na odurne in skromne kakor je Filon. Zapomni si to, da si takrat ne boš mislil, da je on, ki je opravljen dično in čedno, več vreden od drugih. Potrudi se najprej izpoznati, kdo je zares dober in pameten, in tega si izberi za prijatelja.«

Postrežljiva gospodična.

Adela se je vračala iz šole domov, zavita v topel, lep plašček, ker je istega dne pihal hladen veter in je neprestano naletaval sneg. Najsi se ji je mudilo domov, kjer so jo starši in mlajši bratje in sestre že čakali z obedom, je vendar šla počasi, ker je bilo po cestah tako polzko, da se je bilo lahko

izpodrsniti in pasti. Bila je očitvidno hči imovitih ljudi. Imela je namreč na sebi žametast plašček, z lepim perjem okrašen klobuček in čisto nove rokavice.

Iz predmestja je zavila Adela v Gosposko ulico — tam so namreč prebivali njeni starši. Samo dve hiši sta jo še ločili od one, proti kateri je hitela, kar se je ženski, ki je hodila pred njo, izpodrsnilo, da je padla. Ženska je bila že v letih. Ko je padla, ni mogla tako urno vstati, kakor bi to napravila Adela. Poizkušala je nekolikokrat, da se dvigne, toda vsekdar zaman. Adela je pomilovala ubogo starko, to pa tem bolj, ker se ji je začel razposajen deček, ki je hitel mimo nje, glasno smejati, namesto da bi ji pomagal na noge. Približala se je torej k nji Adela ter ji podala roko. Slaba je bila ta pomoč, vendar pa je zadoščala, da se je ženska dvignila in vstala.

»Bog ti povrni, moj angel,« je rekla s trepetajočim glasom starka, »hudo je, kadar

začnejo človeka zapuščati moči... Toda moja jabolka, moja jabolka,« je jela tarnati, »razsula so se na vse strani, gotovo se mi jih več izgubi, a jaz pa sem dala zanje celih šest kron.«

Po teh besedah je dvignila roke k očem ter si otrla solze, na kar se je pripognila, da pobere jabolka.

»Čemu ste jih kupili?« vpraša Adela.

»Za prodajo, gospodična,« odvrne ženska. »Trgujem z jabolkami; ako jih le nekaj izgubim, pa pri njih ničesar ne zaslužim.«

»Morda se pa najdejo,« odvrne Adela ter se jame ogledovati po ulici.

Njene dobre oči so lože zapazile izgubljeno blago nego starkine; nekoliko jabolk je zares strkljalo na ulico. Adela jih je pobrala ter jih dela starki v jerbas. Toda štirih ni mogla najti.

»Po čem so bile?« vpraša starko.

»Po šest grošev, gospodična,« odvrne ženska; »sedaj so jabolka draga.«

Adela seže v žep, izvleče mošnjiček ter poda ženski krono.

»Naj se Vam zdi, da ste jih meni prodali,« reče ter urno odide.

Starka je bila popolnoma potolažena ter je krenila v drugo ulico, v kateri je prebivala s hčerko in dvema vnukoma. Ko so se zvečer hčerka in vnuka iz tvornice, kjer so si služili kruh, vrnili domov, jim je pripovedovala ves ta dogodek. Kogarkoli je tega dne in še pozneje ugledala izmed svojih znancev, je vsakemu pripovedovala o tej nezgodi, ki jo je doletela v Gosposki ulici, in o zalem angelu, kakor je imenovala Adelo, ki ji je v potrebi podala pomoč, ne da bi se bala, da si pomaže svoje nove rokavice ob njenih črnih rokah.

Adela nasprotno ni pravila nikomur o tem, kar je storila, toda v srcu je čutila prijetno zadovoljnost, ki ji je bila za njeno dobro delo obilna nagrada.

Francek in oven.

Francek je dobil nekoč od očeta mladega ovna. Bil je ta oven kaj zala stvarca, bil je bel kakor sneg. Na vratu je imel obešen na modrem traku zvonček; tekal je kakor psiček povsod za Franckom, je jedel iz njegove roke travo ter radostno zableketal, kadar je dečka od daleč zagledal. Francek ga je imel jako rad. Vsako jutro ga je vodil na vrt, na livado, in ko je zvečer jel objemati vrt hlad, ga je takoj vzel s seboj v sobo ter pazil, da ni bil nikdar lačen ali žejen. Časih vendar, a to se je pripetilo najpogosteje sredi zabave, se je deček sprl z ovnom; tedaj ga je pretepal z bičem, ali pa ga vlečil za ušesa. Oven se ni vendar zaradi take razposajenosti nikdar razsrdil na Francka; nikdar ga ni opraskal, kakor je to pogostoma storil dečkov maček; nikdar ga ni ugriznil, kakor to navadno delajo psički, kadar jih otroci predolgo dražijo.

Francek je torej ravno zaradi tega, ker se ga ni bal, dražil ovna pogosteje nego mačka.

Nekega dne se je polastila dečka želja, da bi ga oven zanesel v sobo k materi. Sede torej nanj ter jame klicati: »Vio, vio!« Toda ovnu je bilo breme očitvidno pretežko, zakaj ni se hotel geniti z mesta. Razjarjen deček pograbi bič ter tepe čedalje močnejše in močnejše ovna, ki je žalostno bleketal.

Med tem stopi oče k njemu.

»Brezsrčnež,« reče, »kako moreš tako mučiti ubogo žival? Hudobno srce imaš, Francek! Tvoj oven ti je tako dober, nikdar te ne ugrizne, nikdar ne praskne, ti pa ga zato biješ brez usmiljenja. Ali pa veš, da so ta suknjica, ki jo imaš na sebi, te tople nogavice, ki ti grejejo noge, narejene iz ovnove volne? On ti vsako leto dá čedno svojo suknjico, da te toplo obleče, a ti mu pa tako plačuješ! Baš danes po obedu bom naročil, naj mu ostrižejo belo njegovo volno.

Vzamem te s seboj, da boš videl, kako mirno bo ležal in ne bo se jezil, dasiravno ga bodo strigli.«

Francek ni nič odgovoril, marveč takoj zlezel na tla ter spravil bič.

Po obedu je spremil oče dečka in ovna v hlev. Ko so dospeli tjakaj, je ovčar zvezal ovna in položivši ga na tla, ga začel striči, a oven se ni ganil, niti ni zableketal, dasiravno ga je neprevidni ovčar vrezal, in je kri po-barvala belo njegovo volno.

»Oče!« zakliče Francek, »jaz nečem, da bi strigli mojega ovna, nečem, da bi ga tako nadlegovali.«

»Ali ga nisi nadlegoval sam malo poprej?« odvrne oče.

Francek pobesi glavo.

»Toda odslej tega ne storim nikdar več,« reče.

»To me veseli, ali volna se mu mora ostriči. Ko si tepel ovna, je bleketal, kaj ne? Pritoževal se je, ker je izpoznal, da nisi

pravičen proti njemu. Sedaj pa leži mirno, ker ve, da to, kar delamo z njim, nikakor ni krivično. Vsak, kdor živi na zemlji, mora biti koristen drugim. Ovce dajejo ljudem volno, polje rodi kruh, krave dajejo mleko, ptice nam s svojim petjem razveseljujejo življenje in psi čuvajo, da nas tat ne okrade.«

Francek je še nekaj časa ogledoval strižo, in ko je ovčar končal delo, se je vrnil deček z očetom in ovnom domov. Odslej ni Francek nikdar več nadlegoval ovna.

Nagrada potrpežljivosti.

Pod senco košatega kostanja je sedela deklica, stara devet let ter bridko jokala; ime ji je bilo Ivanka. Ali so solze, ki jih je prelivala, imele vzrok teči, to že sami razvidite. Ivankina mati je na vsak način hotela, naj se dekle nauči plesti nogavice, govoreč, da je to vrlo uspešno delo. Ivanka se je

poizkušala učiti, toda učenje ji ni šlo izpod rok. Deklica se je razjokala ter povedala materi, da je to delo za njo pretežko, da se ga ne nauči nikdar. Mati pa je drugače mislila.

»Imaš premalo potrpežljivosti,« je rekla hčeri; »spravi klobčič, toda jutri poizkusiva vnovič: naučiti se moraš!«

Ivanka je spravila klobčič, šla na vrt ter začela jokati.

»Mati pravi, da se moram naučiti,« je mislila sama pri sebi, otirajoč si solze, »a jaz pa dobro vem, da to ni mogoče.«

Še je jokala, kar zagleda med tem na cestnem ovinku mater, ki je šla proti nji. Zato si je obrisala solze, toda mati je zapazila, da ima objokane oči. Vpraša jo:

»Ali še vedno jokaš ob delu?«

In ko deklica ničesar ne odgovori, doda mati:

»Sramuj se, Ivanka, sramuj, v resnici je škoda tvojih solz.«

»Ko pa pravite, da se moram naučiti, a jaz vem, da se ne bom mogla; to je pretežavno zame,« odvrne Ivanka ter začne vnovič jokati.

Mati vzdihne.

»Pojdi z menoj,« reče deklici, »pokažem ti nekaj zanimivega na cesti, kar sem ravnokar videla.«

Ivanka vstane in odide z materjo.

Prišedši na sredo ceste, se mati ustavi.

»Poglej semkaj« reče, pokazavši na tla.

Ivanka pogleda tja ter zapazi dve majhni stvarci, ki sta z glavo in nožicami izkopavali luknjo v zemljo.

»Ali veš, čemu kopljeta ta mrčesa jamo?« vpraša mati.

»Ne vem,« odvrne Ivanka.

»Ali vidiš to žabo, ki leži tam mrtva?«

Ivanka pokima z glavo.

»Poslušaj torej! Ta mrčesa se imenujeta grobarja. Našla sta to mrtvo žabo ter jo hočeta pokopati.«

Ivanka se je neverjetno nasmehnila.

»Ali pa to tudi izvršita?« vpraša.

»Bodeva videli; počakajva nekoliko, da se prepričava.«

Ivanka je z velikim veseljem v to privolila. Toda kako se je začudila deklica, ko je, neprestano pazljivo ogledujoč mrčesa, opazila, kako sta, izkopavši precejšno jamico od ene strani, prestopila naposled na drugo stran ter tako izpodkopala naokrog mesto, kjer je ležala žaba, da je ta končno sama padla v jamo, na kar sta jo zasipala z zemljo.

»Vidiš,« reče mati, »nerazumne stvari se ne strašijo težavnega dela, marveč poizkušavajo dotlej, dokler ne dovrše tega, kar so se namenile. Ti pa, kateri je Bog dal razum in voljo, nečeš poizkušati naučiti se plesti. Neumne stvari so nam koristne, ker s pokopavanjem mrtvih živali snažijo vrt, ti pa še ne utegneš storiti ničesar takega, za kar bi ti mogli biti drugi hvaležni. Ako bi

se naučila plesti, bi lahko pripravila za ubožne otroke naše vasi nekoliko parov toplih nogavic. Kmalu jame snežiti, nastane mraz, in oni bodo kar trepetali od mraza.«

Ivanka ni nič odgovorila. Po obedu pa, ko je sedla mati z delom na hodnik, je prinesla Ivanka svoj klopčič ter, približavši se bojazljivo materi, rekla :

»Še enkrat poizkusim; nemara mi pojde delo sedaj bolj izpod rok.«

»Prav,« odvrne mati.

Deklica sede na stopnjice in se marljivo poprime dela. S početka ji je delo šlo težavno izpod rok; vsak hip se ji je izmuznila vez; toda ker ni jokala in izgubila potrpežljivosti, marveč mater prosila sveta, se ji je to, kar ji je bilo početkoma težavno, kmalu zdelo lahko. Črez eno uro potrpežljivega dela je rekla materi :

»Sedaj vidim, da se naučim.«

In zares se je naučila ter pripravila za zimo nekoliko parov volnenih nogavic.

Ko je jel pritiskati mraz, je šla v nizke koče vaščanov ter razdelila svoje delo. Odslej je Ivanka vsako zimo pripravila ubožnim otrokom toplo obleko, in otročiči so jo ljubili ter jo imenovali dobro gospodično.

Prenaglo delo.

Emilija je bila pridna, ubogljiva in delavna deklica; imela pa je eno napako: vsako delo je izvršila prenašlo.

Nekega dne ji reče mati:

»Pojdi v mojo sobo in razparaj šive tvoje suknjice, nimam časa, da bi sama končala to delo, ker me oče prosi, naj mu prečitam časopis; hotela pa bi, da pojde suknjica jutri v pranje. Toda paraj previdno; vsak šiv prereži s škarjami, da ne narediš lukenj.«

»Dobro, mati,« odvrne Emilija, ter po-
hiti v materino sobo.

Bila je to kaj zala suknjica, ki jo je imela deklica razparati, zale modre barve, samo nekoliko omadeževana; torej jo je bilo treba oprati. Emilija sede na nizek stolček ter se marljivo poprime dela. Slušajoč mater, je pazljivo prerezala vsak šiv, in delo ji je šlo kar najlepše izpod rok. Že sta dva dela ležala na tleh, a v nobeni ni bilo najmanjše luknje. Emilija, zadovoljna sama s seboj, je preštevala, koliko ima še razparati: trije deli so še bili sešiti.

»Imam še več kakor polovico dela,« je pomislila deklica, »treba se je požuriti; toda čemu imam sproti rezati vsak šiv?«

In položivši škarje na stol, je vzela v obe roki dva dela, potegnila nekoliko močnejše, in v eni sekundi je bil šiv razparan od vrha do tal. Ker se ji je to posrečilo, je hotela tako storiti še z ostalima, toda tu, bodisi da je sukanec močnejše držal, bodisi da je močnejše potegnila, se je eden del pretrgal do polovice. Prestrašena s tem, kar je napravila, je deklica obledela, in solze so se

ji zalesketale v očeh. Med tem se prikaže mati na pragu.

»Ali imaš še mnogo razparati?« je vprašala.

Emilija je zardela.

»Dva dela, mati,« je odvrnila ter naglo skrila raztrgani del, da bi mati ne zapazila škode, ki jo je napravila.

»Nu, torej boš kmalu gotova,« je dejala mati ter odšla iz sobe.

Deklica je vnovič vzela škarje v roke ter zopet skrbno rezala šive. Ura je ravnokar odbila pol deveto, ko je končala delo.

»Po nepotrebnem sem se toliko žurila,« je dejala sama sebi, »zgodaj je še.«

In jela je skladati dele.

»Ah, ta luknja!« je vzdihnila tiho, »kaj poreče mati na to? Toda že vem, kaj storim. Sešijem raztrgani del, nemara mati tega niti ne zapazi.«

Rečeno — storjeno! Vzela je z mizice iglo z belo nitjo, sešila razparek z dolgimi

šivi ter ga zložila tako, da se raztrgana stran ni videla, na kar je voščila staršem lahko noč ter legla spat. Drugo jutro je suknjica prišla v pranje; ko je Emilija zapazila, da jo mati nese v kuhinjo, ji je srce močno utripalo, zakaj bala se je, da bi njena krivda ne bila takoj očita. In ni se bala zaman: kmalu je zaslišala mater, ki se je vrnila.

»Lepo si razparala suknjico,« je rekla jezno, stopivši v sobo. »Gotovo si po svoji navadi hitela, toda kaznovala si se sama. Nove suknjice ti gotovo ne preskrbim! Ker nisi pazila pri delu, pa boš hodila v stari in zašiti.«

Emilija je vzdihnila. Odgovorila pa ni ničesar, ker je izpoznala, da mati prav pravi.

Dekla je suknjico jako skrbno oprala, in mati jo je zopet sešila, da je bila videti kakor nova, toda samo od ene strani, zakaj tisti del na desni strani je imel v sredi velik zašit razparek, ki je jako kazil suknjico. Ta razparek pa je vendar ozdravil Emilijo njene

napake. Kolikokrat ga je pogledala, vsekdar si je dejala:

»Nočem se več prenageliti z delom. Mati govori prav, ko pravi: Bolje je počasi in dobro — kakor urno, pa slabo.«

Okusna južina.

Bili sta nekoč dve jako pridni deklici: Minka in Zofka, nad katerima se ni bilo treba materi nikdar jeziti. Minka je bila starejša, Zofka pa mlajša, torej je Minka čuvala Zofko in jo svarila, kolikorkrat je hotela deklica storiti kaj takega, s čimer bi mati bila nezadovoljna. Zofka je vsekdar slušala starejšo sestro.

Nekega dne je mati kupila zalega rožnato pobarvanega sukna. Prirezala je iz njega suknjici za obe hčerki ter se po obedu marljivo poprijela šivanja. Pri delu ji je čas

mineval tako urno, da ni niti opazila, kako je odbila najprej četrta, potem peta in na-
posled šesta ura. Ob šestih sta Minka in
Zofka vsekdar dobili za južino vsaka kos
kruha s sirovim maslom, toda tega dne je
mati na južino popolnoma pozabila. Ko ni
dobila Zofka, ki je bila prav zdrava ter je
kaj rada jedla, ob šestih navadnega kosa
kruha, je rekla sestri:

»Mater pojdem prositi za južino, ker
sem jako lačna.«

»Ej, rajša ne hodi,« ji reče Minka.
»Mati ima danes toliko dela: šiva za naju
suknjici, ne bilo bi prilično, da jo ovirava.«

»Prav praviš, sestra,« odgovori Zofka.
»Pojdem se poigrat z svojo punčko. Treba
je pozabiti na glad, in matere ne smeva
ovirati pri delu.«

Po teh besedah je vzela iz predalnika
punčko, ji dela na glavo klobuček ter se
začela z njo izprehajati po sobi. Pri igri je
glad ni toliko nadlegoval; zdajpazdaj se je

oglasil, toda deklica je sklenila strpljivo počakati, dokler se mati sama ne spomni južine.

Mati je med tem neprestano šivala ter ni niti pogledala na uro. Naposled je jelo solnce polagoma zahajati, in v sobi se je stemnilo. Šele sedaj je dvignila glavo, pogledala na uro ter zaklicala:

»Že je sedem, ej, kako je to pozno! Ubogi moji deklici, gotovo sta lačni; pozabila sem na južino. Minka, Zofka, kaj delata?«

Na ta klic je Zofka odložila punčko ter skočila k materi. Za njo je prišla tudi Minka.

»Čemu me nista spomnili južine?« reče mati hčerkama.

»Ker Vas nisva hoteli ovirati,« odvrne Minka.

»Ali sta lačni?«

»Nekoliko,« reče z nasmehom Zofka; »kaj dobro bi mi teknil košček kruha.«

Mati objame obe deklici ter jima pove, da dobita zato, ker sta bili tako potrpežljivi, za južino kave, na kar ju prime za roki ter

ju odvede v obednico, kjer je Minkin in Zofkin oče navadno ob tem času pušil tobak.

Ko je zvedel, kako pridni sta bili deklici, je dal oče vsaki dvajset vinarjev z naročilom, naj si pošljeta po rogljičke.

Mati je napravila kavo, nalila štiri skodelice, a služkinja je prinesla rogljičke, na kar so vsi sedli k južini, ki je šla deklicama izborna v slast, ker sta jo s svojo pridnostjo tudi zaslužili.

Vljudni sosedje.

Na majhnem vrtu Aleševih staršev je rasel velikanski laški oreh, ki je bil vsako leto preobložen s sadom. Ko je mati meseca kimavca ukazala Alešu, naj ga otrese, je nabral navadno toliko orehov, da mu jih ni vso zimo zmanjkalo za južino, pa še božično drevesce je na Sveti večer z njimi bogato obložil. Ta oreh je stal pri plotu, za

katerim se je takisto razprostiral lepo obdelan vrtec. Gojili so v njem zelenjavo, cvetice, množico ribezlja in malinja, jablane, hruške in črešnje, toda na vrtu ni bilo ni enega oreha.

Aleš, ki je bil gibčen kakor veverica, je znal izvrstno plezati. Pogostoma je splezal na najvišji orehov vrh, od koder je rado vedno gledal na sosednji vrt. Jako so ga zanimale njegove cvetice, a nemara še bolj dve deklici, ki sta časih dirjali po njem, preganjali metuljčke, ali se resnobno izprehajali, učeč se glasno iz knjig.

Nekega dne — bilo je to meseca kimavca — reče mati Alešu:

»Danes bomo pobirali orehe, skrajni čas je, da jih otresemo; že so začeli sami padati z drevesa.«

Aleš zaploska z rokami.

»Moja zlata mamica,« reče, »dovoli mi, da splezam na drevo in otresem orehe. Pazil bom, da ne padem z drevesa.«

»Prav,« reče mati, »vem, da si gibčen, zato se ne bojim zate.«

Šla sta torej skupaj na vrt, služkinja pa je šla za njima z jerbasom.

Aleš je splezal na drevo ter začel otre-sati veje; med tem pa začuje za plotom dobro znana glasova.

»Glej, kako padajo tam orehi; ropočejo kakor toča,« je govorila na sosednjem vrtu starejša deklica, Julika po imenu, svoji mlajši sestrici Zofiji.

»Ko bi kateri k nama priletel,« reče mlajša sestra.

»Pa ga na vsak način vrževa nazaj,« odvrne starejša; »tujih reči si ne smeva prisvajati.«

»Tako rada imam orehe, a pri nas jih niti ni,« vzdihne Zofija.

»Tudi jaz jih imam rada,« reče Julika. Med tem pade tik pred njene noge velik oreh. Deklica se urno pripogne, ga pobere ter vrže nazaj črez plot. Mlajša sestra je

žalostno gledala za okusnim orehom, toda ko je priletel na vrt drugi, je stekla po njega ter napravila z njim tako kakor prej njena sestra.

Aleš se je nasmehnil, delal pa se je, kakor da ničesa ne vidi, ter stresal dalje veje, in deklici sta ga radovedno gledali ter metali nazaj orehe, padajoče na njihov vrt.

Ko je že mnogo sadu ležalo na tleh, je splezal deček z drevesa ter rekel materi:

»Dovoli mi, mama, da vržem nekoliko orehov našima sosedama. Tako vljudni sta. Vse orehe, kolikor jih je padlo na njihov vrt, sta nam zmetali nazaj, dasi nimajo sami niti enega oreha.«

»Prinesi iz moje sobe jerbašček, ki stoji na predalniku. Napolnila ga bova z orehi, in Marijana ga jima odnese,« odvrne mati.

Aleš je takoj skočil po jerbašček ter ga nemudoma prinesel. Nato ga napolni z orehi in ga poda Marijani, rekoč:

»Povej deklicama, da pošiljam te orehe vljudnima sosedama.«

Marijana je odšla z jerbaščkom, Aleš pa je splezal na drevo, da vidi, kako bo njegov dar sprejet. Deklic pa že ni bilo več na vrtu. Črez malo časa pa sta se zopet prikazali. Bili sta nezmerno veseli.

Aleš ju je gledal. Tekali sta od gredice do gredice, trgali cvetic, se smejali ter ploskali z rokami. Ko sta napolnili predpasnika, sta stekli vnovič z vrta. Kmalu nato se je prikazala Marijana, noseč v roki šopek vrtnic in lilij. K šopku je bil pripet listek, in na njem je stalo napisano: »Vljudnemu sosеду.«

Aleš je bil ves vzradoščen. Neizrečno je ljubil cvetice, in baš teh ni bilo na njegovem vrtu.

Od tega dne so se otroci seznanili med seboj ter pogostoma zahajali drug k drugemu.

Deklicama ni nikdar manjkalo orehov, Alešu pa ne cvetic, ker so si jih vzajemno delili.

Andrejčkovo darilo.

Andrejčku je dejal oče, da pojde z njim v bližnje mesto. Jako se je deček veselil tega potovanja, ker ni bil še nikdar v mestu. Poznal je samo rojstno vas, kjer je prebival s starši. Slišal pa je, da so v mestu vse hiše tako visoke kakor cerkev, v kateri je vsako nedeljo molil; da, čul je celo, da so še večje. Andrejčkovi sestri Milka in Pepca bi tudi radi potovali v mesto, toda oče je jima dejal, da ju vzame s seboj drugikrat, ker bi imel s tremi otroki vendarle preveč opravka.

Milka in Pepca nista jokali, ker sta bili dobri in pridni deklici; toda ko je voz pridrdral pred hišo in se je oče poslovil od domačih ter sedel z Andrejčkom nanj, sta se deklici nekoliko užalostili ter rekli Andrejčku:

»Kako si srecen!«

»Ne žalostita se zato, ker ostaneta doma,« odvrne Andrejček. »Prinesem vama iz mesta darilo, saj imam krono v žepu.«

Sestrici sta objeli brata ter se veselo nasmejali. Hlapec zamahne z bičem, in konjiča potegneta voz. Andrejček sname kučmo ter zakliče sestrama, stoječima pred hišo :

»Ne pozabim vaju!«

Ko dospeta v mesto, odide Andrejčkov oče najprej na pošto, kjer je imel opraviti, potem pa odide k trgovcu po različno blago.

»Oče,« reče Andrejček, ko stopi v prodajalnico, »obljubil sem, da prinesem sestrama darilo. Svetuj mi, kaj naj kupim.«

»Koliko imaš denarja?« vpraša oče.

»Eno krono,« odvrne Andrejček.

Oče se nasmeje.

»Nu, pomisli sam,« reče.

»Pepca ima rada smokve, pa ne vem, če jih dobim tu,« se oglasi po kratkem pomisleku Andrejček.

»Seveda jih dobiš,« odvrne oče, se obrne k trgovcu in ga poprosi, naj da fantu zaželenega sadja.

Trgovec vzame papirnat zavitek, nasuje vanj trideset smokev jih skrbno zavije ter poda Andrejčku, ki mu z veliko zadovoljnostjo položi tri srebrne desetice na mizo.

Na poti iz prodajalnice sreča oče starega znanca, ki ga povabi, naj se popelje z njim na njegov dom. Ker pa ni bilo v vozu več prostora nego za dve osebi, je moral torej Andrejček sesti poleg hlapca. Zavitek s smokvami položi deček na kolena ter jame pripovedovati hlapcu, kako bogato darilo nese svojima sestrama.

»Toda poizkusiti moram, ali so smokve dobre,« reče deček, odmota zavitek, vzame iz njega smokvo ter jo pojé.

»Jako dobre so,« reče, »oj, kako me bosta zahvaljevali! Pokusi samo!« Po teh besedah seže po drugo smokvo ter jo poda hlapcu. Ali ker mu je bilo neprijetno gledati,

da kdo je, on pa ga samo gleda, zato izvleče tretjo smokvo še zase.

»Sedaj bo pa dovolj,« reče ter zamota zavitek. Komaj pa je preteklo pet minut, reče Andrejček vnovič:

»Oh, kako bi jedel! Vzamem si nekoliko smokev. Kupil sem jih trideset, za Milko in Pepco jih ostane še vedno dovolj.«

In Andrejček je jedel smokvo za smokvo. Konjiča pa sta tekla skokoma ter prihajala čedalje bliže k domu. Naposled se prikaže domača vas, in konjiča veselo zarezgečeta.

»Torej smo že doma?« reče Andrejček ves presenečen.

»Da, govoril in jedel si vso pot, zato se ti je zdela tako kratka; pa tudi smokev že ne more biti mnogo v zavitku,« reče hlapec.

Andrejček zardi, pogleda v zavitek, in glej: v njem sta bili samo še dve smokvi.

»Ha,« vzdihne, »zares so izginile. Razdeliva si ti-dve poslednji, ker dveh res ni

vredno darovati,« reče ter poda eno hlapcu, drugo pa poje sam ter spravi zavitek v žep. Vendar mu je bilo tesno pri srcu.

»Obljubil sem sestrama, da jima prinesem darilo. Kaj pa naj jima dam sedaj?« je premišljal sam zase. »Morda pa sta pozabili,« je dodal, da bi se potolažil.

Voz se je ustavil pred hišo. Sestri sta se prikazali na vratih in radostno ploskali z rokami.

»Oče! Andrejček!« sta klicali. »Ali si prinesel darilo?« sta povpraševali brata, ko je skočil z voza.

»Prinesel je,« reče oče, »in še kako okusno; gotovo bo vama ugajalo.«

Andrejček je pobesil oči ter stal ves zardel; sam ni vedel kaj naj odgovori.

»Nu, kje imaš smokve?« ga vpraša oče. Namesto da bi odgovoril, se začne deček jokati.

»Ali si jih izgubil, kaj?«

»Ne,« odvrne Andrejček.

»Torej kaj se je zgodilo z njimi?«

»Snedel sem jih,« zajeclja deček.

Nastal je splošen smeh naokrog, a Milka in Pepca sta pogledali brata ter mu rekli:

»Malopridni Andrejček!«

Osramočen je zbežal deček v sobo. Drugega dne pa je moral ves dan preležati v postelji. Zbolel je namreč, ker je pojedel preveč smokev.

Odslej Andrejček ni več maral zanje, ker so ga živo spominjale njegove lakomnosti.

Dobra Vanda.

Ivanek in Vanda sta se podila po sobi. Vanda je bila brhka deklica, torej je Ivanek — četudi starši — ni mogel ujeti. Deček pa se je poslužil zvijače. Postavil je na sredo sobe stolček. Deklica ni tega zapazila, pa se je spodtaknila in padla na tla. Ivanek jo je

ujel. Toda gorje! Ko je Vanda padla na tla, je tako močno butnila ob pod, da si je rani­la glavico. Kri ji je začela teči iz rane. Od bolečine in strahu je deklica začela jo­kati. Prihitela je mati, okarala dečka ter vzela Vando s seboj, da ji položi na glavo mrzle obkladke.

»Oj, boli, boli!« je klicala neprestano deklica, ko ji je mati omivala rano.

Med tem se je v prednji sobi zaslišal zvonček.

»Vandica,« reče mati, »verjamem, da te boli, toda ne jokaj več. Oče gre. Truden je od dela, treba mu je počitka in razvedrila, a ko te čuje jokati, postane žalosten ter se razsrdi na Ivanka.«

Vanda si urno obriše oči ter neha jo­kati, mati pa hiti pozdravit očeta.

Vanda sede na stol in si devlje obkladke na rano. Med tem pa je Ivanek, ki ga je bolelo srce, ker je provzročil sestrici bolečine, prišel iz sobe, se ji približal ter rekel:

»Prosim te odpuščanja, Vandica; ali se močno huduješ name?«

»Saj si to storil samo v šali,« odvrne Vanda.

»Nu, torej te smem poljubiti?«

»Da, odpuščam ti!«

Kmalu potem je mati poklicala k večerji. Vanda je urno odvrгла obkladek ter si pogladila lase. Četudi jo je glava bolela, vendar je stopila s smehom na licu v obednico in je veselo kakor vedno pozdravila očeta, na kar je sedla k mizi.

Oče si ni niti mislil, da se je pred kratkim pripetila taka nesreča, zakaj deklica ni ves večer izdala, da jo boli glava. Še celo brata, ki je bil otožnejši nego navadno, je razveseljevala s šalami. Toda ko je voščila staršem lahko noč ter se vrnila z materjo v spalnico, ji je rekla:

»Dobro, da grem leč, ker me boli glava.«

»Močno te gotovo ne boli,« odvrne mati, »ker si bila tako vesela pri večerji.«

»Saj si mi rekla, mamica,« odvrne deklica, »da potrebuje utrujeni oče počitka. Očeta pa imam rada in nečem ga žalostiti z otožnim obrazom: on dela za nas.«

Ko je drugo jutro Vanda popolnoma zdrava vstala, je povedala mati očetu ves dogodek ter mu ponovila Vandine besede. Oče je Vando objel ter dejal:

»Verjamem ti, Vanda, da me imaš rada, saj si pokazala to v dejanju. Tudi jaz te imam rad, od današnjega dne še rajši kot prej. Ti si moja najljubša tolažba, moja dobra Vandica!«

Sirotino Novo leto.

Bil je praznik Novega leta. Solnce je zjutraj jasno zasijalo na nebu ter veselo pokukalo v okna glavnega mesta. Smehljaje so ga pozdravljali otroci, snovajoč si v glavi različne prijetnosti, bodisi sankanje na saneh,

bodisi obisk babice ali tete. Toda vsi ga niso pozdravljali z radostjo.

Na Starem trgu, v eni izmed ondotnih hiš, je stala pri podstrešnem oknu osemletna deklica. Pogled ji je bil otožen, ličece blede, in v velikih, črnih očeh so se ji lesketale solze. Ni imela niti staršev, niti nobenega bližnjih sorodnikov. Pred tremi dnevi ji je umrl oče; odnesli so ga iz podstrešne sobe v črni rakvi. Ostala je sama s triletno sestrico. Delati ni znala in novce, kar jih je še ostalo po očetu, je že potrošila. Nič ni torej čudnega, da se je zamislila ter imela solze v očeh. Ravno kar je premišljevala, s čim naj kupi kruha za sestrico, ki je še spala.

»O, Bog, kaj naj ji dam danes, ko se prebudi ter jame prositi kruha,« je šepetala sama pri sebi.

Nato obrne pogled proti steni, kjer je stala osamljena harfa, na kateri je navadno oče igral po hišah ter si na ta način služil potrebnega živeža.

Solze so usahnile v sirotinih očeh, celo nasmehnila se je. Saj jo je oče naučil švirati nekoliko pesmi. Znala je tudi igrati pobožno pesem in veselo poskočnico.

»Poizkusim,« je zašepetala; »nemara se mi posreči.«

Po teh besedah je vzela harfo v roke ter potihoma smuknila iz sobe.

Na glavni ulici je že vladalo živahno gibanje. Ljudje so hodili semintja ter si voščili srečno Novo leto. Sirota je pohitela v veliko hišo, obstala na veži ter udarila z drobnimi prsti ob strune. Tiha pesem se je jela razlegati naokrog. Ali nihče se ni zmenil za njo. Oni, ki so prihajali v hišo, so imeli dovolj opraviti sami s seboj. Dekličini prsti so od mraza odreveneli, toda nihče ji še ni podaril niti novčiča.

Solze so se vnovič zalesketale v sirotinih očeh. Pobesila je roke ter otožno zrla za mimogredočimi.

Med tem se oglasi za njo sladak glasek:

»Kaj ti je, deklica; čemu si tako otožna?«

Sirota obrne glavo ter zagleda lepo gospodično.

Čemu si tako otožna?« jo vpraša vnovič.

»Kako bi ne bila otožna,« odvrne sirota.

»Hotela sem si s sviranjem prislužiti nekoliko denarja, da bi kupila vsaj hlebček kruha zase in za svojo sestrico, ker že od včeraj nisva ničesar jedli, toda ljudje me nečejo poslušati.«

»Pa zaigraj meni,« reče gospodična, »jaz te bom poslušala.«

Sirota je vzela v roke harfo. Vnovič so njeni drobni prsti prebirali strune, da je zadonela po hiši tiha, otožna pesem. Gospodična je poslušala. Ljudje so to opazili in so jeli tudi oni postajati ob dekletu, da se je krog poslušalcev čedalje večal. Naposled je pesem izzvenela. Deklica pogledala okrog, in evo: vsakdo izteza k nji roko z denarjem. Nametali so ji dokaj denarja. Vsa osrečena se je ozrla ter iskala z očmi ono gospodično,

da bi jo zahvalila, zakaj le njo je morala zahvaliti za svojo srečo. Toda gospodične ni bilo več! Sirota se je vrnila zadovoljna v svojo sobico. Veselila jo je zavest, da je sama prislužila kruha zase in za svojo sestrico.

Dober zgled.

Sedemletna Anica je gledala skozi okno na ulico. Bila je zima. Sneg je padal. Ljudje, zaviti v plašče, so hodili urno po ulici, ker mraz je vsakega priganjal. Med tem je na drugi strani ulice zagledala Anica deklico take starosti kakor je bila sama, toda blede in v oguljeni suknjici. Deklica se je tresla od mraza, si zataknila roke pod obleko ter sedla na kamenite stopnjice, ki so vodile v lekarnico.

Anica odpre okno ter pomigne z roko ubožni deklici. Ta vstane, prekorači ulico

ter obstane pred oknom. Ker se je to nahajalo v pritličju, sta se torej lahko ugodno razgovarjali med seboj.

»Čemu ne vzameš plaščka?« reče Anica.

»Tako mrzlo je zunaj; še prehladiš se.«

»Ker ga nimam,« odvrne deklica.

»A čemu ti ga mati ne kupi?«

»Jaz nimam več matere.«

»Ali nimaš tudi očeta?«

»Tudi očeta nimam več: včeraj so ga odnesli na pokopališče.«

»Kdo ti pa daje jesti?«

»Kdor se me usmili.«

»Ali se te je že danes kdo usmilil?

»Ne še,« odvrne deklica, in solza se ji zaleskeče v očeh.

Anici se deklica zasmili.

»Počakaj nekoliko,« reče, »kmalu dobim zajtrk, pa ti dam polovico.«

Sirota se je nasmehnila ter pokimala z glavo v znamenje, da ji je prav tako, in Anica je zaprla okno.

Mati da Anici žemljico, pomazano s sirovim maslom, po vrhu pa še košček sira.

Anica poljubi materi roko in pohiti nazaj k oknu ter da deklici polovico žemlje in košček sira.

»Pridi semkaj vsak dan ob tej uri,« ji reče, »in vsekdar dobiš pol žemljice.«

Nato je pohitela Anica v spalnico, kjer sta se njena mlajša sestra Ivanka in za dve leti starejši bratec Boleslav igrala pod materinim nadzorstvom.

»Mati!« je zaklicala Anica, »saj se ne boš jezila name zato, kar sem napravila? Naročila sem ubožni deklici, da naj pride vsak dan pod okno, ter sem ji obljubila, da dobi vsekdar od mene pol žemljice za zajtrk.«

Mati se radostno nasmeje.

»Kako bi se mogla zaradi tega jeziti?« reče, »jaz samo odobrujem tvoje dobro delo.«

»Ali pa se ubožna deklica najé že tega, kar si ji dala?« se oglasi Boleslav. »Pol žemljice — to je toliko kakor nič.«

»Daj ti drugo polovico, pa bo že cela zemljica,« odvrne sestra.

Deček skomigne z rameni.

»Toda koliko zaleže ena zemljica za ves dan?«

»Ako store drugi otroci to, kar midva, pa se jih nabere več,« reče Anica.

»Prav praviš,« se oglasi mati. »Vsak naj stori to, kar more, in s tem že mnogo stori. Bolje je dati malo, kakor ne dati ničesar. Poglej, Boleslav, na vrt na te drobne snežene kosmiče, ki tam padajo! Vsak izmed njih je majhen, tako neznaten, kaj ne? Toda ves vrt je zasut z njimi, ker se jih je veliko skupaj nabralo. Naj vsako imovito dete da vsak dan polovico svojega zajtrka ubožnim otrokom, ki nimajo staršev, in mestne sirote ne bodo nikdar trpele gladú!«

Boleslav ni nič odgovoril, toda ko je drugega dne dobil zajtrk, je šel skupno s sestro Anico k oknu ter dal polovico svoje zemljice deklici.

Mlajša njuna sestra je tudi iztegnila ročico s svojim zajtrkom ter zaklicala :

»Ivanka tudi da žemljico.«

Sirota je odšla tega dne okreščana od okna, a tretjega dne je še več dobila. Deček, ki je stanoval njim nasproti, jo je tudi poklical k sebi ter ji dal lonček mleka. Odslej ni bila ubožna deklica nikdar brez zajtrka, ker je niso dobri otroci pozabili.

Bela roža.

Angela in Cilka, pridni sestrici, sta jedli vsaka svojo južino. Ker je bilo poleti, zato je bilo okno v sobo odprto. Skodelici sta postavili na okno, srkali okusno, s smetano dobro zabeljeno kavo ter zdajpazdaj pogledali na dvorišče in klicali psa Burka, ki je čuval hišo. Metali sta mu koščke žemlje ter ga božali po kosmatem nosu, zakaj Burek se je

spel na zadnji taci in je kaj ugodno dosegel do oken, ki so se nahajale jako nizko. Hipoma pa je Burek zarenčal kakor bi zaslutil kakega tujca ter se ogledal proti vratom.

Pri vratih se je prikazal starček ob palici, z malho, obešeno čez pleča. Izpoznavši v njem berača, je skočil pes proti njemu ter začel lajati, toda Angela in Cilka ga takoj pokličeta.

»Oduren si, Burek,« rečeta, »kako moreš biti do takega starčka tako nevljuden?«

Starček začuje te besede, se približa k oknu, se prikloni in reče z otožnim nasmehom deklicama :

»Ker sta tako dobri, da sta me ubranili pred Burkom, torej mi dasta nemara tudi kaj jesti: danes še nisem imel ničesar v ustih.«

»Niste še jedli!« zakliče s sočutjem Angela, »a medve sva jedli že dvakrat: zajtrk in obed — in sedaj sva dobili južino. Škoda, da sem že izpila svojo kavo, toda žemljico imam še celo, to vzemite, starček!«

»Toda jaz imam še polno čašo kave,« se oglasi Cilka. »Še je topla, zares, starček.«

In podala je čašo beraču.

Starček je vzel kavo in žemljo, vse slastno pojedel, zahvalil deklici in odpotoval dalje. Burek, ki je potihoma renčal, ga je spremil do vrat.

Nihče v hiši ni vedel zato, kar sta napravili Angela in Cilka, ker nista deklici tega nikomur pravili. Bili sta zadovoljni v svojem srcu, in to je jima zadoščalo. Druge nagrade nista niti hoteli.

Po tem dogodku sta pretekli dve leti. Deklici sta odrasli. Sedeli sta baš pri knjigah poleg matere, ki je pletla nogavice, kar stopi služkinja v sobo.

»Prosim, gospa,« je dejala, »siromak je zunaj in hoče na vsak način videti gospodični. Pravi, da sta ga nekoč rešili, da ni umrl od gladú.«

Mati pogleda hčeri.

»Kaj pomeni to?« reče, »koga sta rešili, da ni umrl od gladú?«

Angela in Cilka skomigneta z rameni.

»Medve ne veva ničesar,« rečeta obe hkrati.

»Povej mu, da se je gotovo zmotil,« reče mati.

Služkinja odide, toda kmalu se zopet vrne.

»Ker pa noče oditi. Pravi, da se dobro spominja, da sta tisti gospodični tukaj prebivali. Lepo prosi, naj ga spustim v sobo.«

»Naj vstopi,« reče mati.

Služkinja odpre vrata, in na pragu se prikaže siv starček. V roki je držal lonček z belo cvetočo rožo.

Angela in Cilka se zardita ter vstaneta s sedežev.

»A, že vem, že vem, kdaj je to bilo!« zakličeta obenem.

Starček se jima približa, postavi lonček na mizo in reče:

»Sprejmita, dobri gospodični, to rožo v plačilo za čašo kave in žemljico, ki sem ju dobil pred dvema letoma od vaju. Bil sem takrat lačen, in kdo ve, kaj bi se bilo zgodilo z menoj, ko bi ne bil dobil vajine južine. Imel sem še velik kos pota pred seboj. Šel sem k svojemu sinu, ki prebiva tamkaj za goro ter ima nekaj zemljišča. Čaša kave in žemlja sta mi dali moči, da sem še pred nočjo došel k sinu, pri katerem sedaj prebivam. Ako bi ne bilo vaju, dobri moji gospodični, bi bil gotovo kje na poti omedlel od slabosti, in drugi dan bi me našli ljudje mrtvega!«

Mati je poslušala z začudenjem.

»Pojasnite mi, kako je to bilo,« se oglasi naposled.

»Torej ne veste tega, gospa?« vpraša starček ter doda: »Pošteni gospodični se nista hoteli s tem hvaliti.«

Nato je jel obširno pripovedovati o vsem, začeniši tam, ko je Burek zalajal nanj. Ko

je končal, je iztegnila mati obe roki k Cilki in Angeli in ju presrčno objela. Nato je naročila prinesti starčku čašo kave ter ga prosila, naj si odpočije. Starček jo je rad slušal. Izpil je kavo, posedel in pokramljal nekoliko, naposled pa se poslovil od prijaznih in dobrih ljudi.

Angela in Cilka ga nista več videli, toda še dandanes, četudi sta že veliki, skrbno negujeta belo rožo. In ta roža se leto za letom odeva z belim cvetjem ter ju spominja dobrega dela, ki sta ga storili, ko sta bili še majhni.

Marljivi hčerki.

Darinka in Slavka sta prosili mater, da bi šla po obedu z njima na izprehod.

»Rada pojdem,« odvrne mati, »toda pod pogojem, da mi vsaka od vaju sedaj mirno sede ter zarobi po en robec, katerih sem danes kupila cel ducat.«

»O, jaz ne zarobim samo enega, marveč tri,« zakliče Slavka, »saj imam še toliko časa. Na izprehod pojdemo gotovo šele ob petih, sedaj pa je komaj tri ura.«

»Zarobi samo enega,« odgovori mati.

»A če zarobim tri, se ne boste jezili, mati?« vpraša Slavka smehljaje.

»Čemu bi se jezila?« odvrne mati, »še celo pohvalila bi te; toda dobro poznam svojo hčerko ter vem, da ne more vztrajati pri delu, torej na kaj takega niti ne računam.«

Po teh besedah je mati prinesla ves ducat robcev, dala vsaki deklici po šest ter rekla:

»Naj vsaka vsak dan enega zarobi, pa bodo v enem tednu vsi gotovi.«

»Prav tako, mati,« odvrne Darinka.

Nato vzame iglo, navleče vanjo sukanca ter se poprime dela. Mati je med tem odšla v svojo sobo.

»Slavka,« reče Darinka, »poprimi se dela!«

»Takoj, takoj,« odgovori Slavka, »samo to knjižico še pregledam, ki nam jo je oče danes prinesel.«

In namesto dela je vzela deklica v roko knjigo, jo razgrnila na mizo ter začela pregledovati lepe slike. V knjigi je bilo dokaj slik, tako da je preteklo pol ure, preden jih je ogledala. Ko je pregledala naposled vse, je zaprla knjižico ter šla iskat iglo. Toda nesreča! Deklica je bila neredna; nikdar ni položila svojih reči na pravo mesto, torej se je tudi igelnik nekam skril, in Slavka ga ni mogla najti.

Naposled ga je našla. Razveseljena je vzela iglo, navlekla vanjo belega sukanca ter že hotela sesti k delu, kar se med tem na dvorišču oglasé orglice. Slavka je priskočila k oknu, pogledala skozenj in zaklicala:

»Italijan je došel z opico. Pojdi, Darinka, pogledat, kako mično pleše.«

»Poprej naj končam delo,« odvrne Darinka, »imam še samo eno stran; opico sem tudi že večkrat videla.«

In marljiva deklica se ni ganila s se-
deža, marveč dalje je robila robec in se ni
menila za Slavko, ki jo je neprestano vabila
k oknu. Darinka je napravila poslednji šiv,
ko je vstopila služkinja ter poklicala deklici
k južini.

»Ah, to je lepo! Ravno kar sem končala
svoje delo,« reče Darinka veselo.

»Končala?« vpraša Slavka začudena ter
pogleda na uro, ki se je že pomikala na štiri.

Darinka ji pokaže zarobljen robec. Slavka
je vzdihnila ter šla otožna v obednico. Ne-
skončno dolga se ji je zdela tega dne ju-
žina, nestrpljivo je pričakovala konca. Ko je
mati vstala izza mize, je tudi ona odrinila
stol, zahvalila starše ter odšla v svojo sobo.
Tam se je takoj poprijela robljenja. Toda v
veliki naglici so se ji roke tresle, nit se
trgala, in delo ji ni šlo izpod rok. Naposled
je ura odbila pet.

»Otroka!« zakliče mati, »ali so robci
že gotovi?«

Darinka pobere svoje delo ter pohiti z njim k materi, ki se je prikazala pri vratih. Slavka pa je s povešeno glavo stala sredi sobe; ubožica je komaj zarobila šele eno stran.

Mati se ji približa.

»Ali je to že tretji robec?« vpraša.

Deklica si zakrije lice z rokami ter jame jokati.

»Vidiš, hčerka, kako je napačno, če se kdo prezgodaj hvali in si preveč upa. Darinka se ni hvalila, pač pa je izvršila to, kar sem ji naročila; ti pa si obljubovala veliko, pa še tega nisi storila, kar bi morala storiti. Sramota, ki te navdaja, je samo zaslužena kazen. Kako popraviš svojo napako?«

»Ostanem doma,« reče Slavka, »ter se potrudim, da izgotovim, kolikor bom največ mogla.«

»Torej pojdiva, Darinka,« reče mati in odide s hčerko na izprehod.

Slavka je ostala doma. Ni pa jokala, marveč se marljivo poprijela dela. Ob sedmih se je mati vrnila.

»Radovedna sem, kaj nama sedaj pove Slavka?« je dejala, stopivši v sobo.

»Da je zarobila dva robca,« odvrne veseli glas, in Slavka, ki je slišala, kaj je dejala mati, je pohitela v sobo ter nesla s seboj dva robca.

Mati jo ginjena objame ter reče, da jo jako veseli, ker ima tako pridni hčerki.

Složno sorodstvo.

»Pojdi, Dragica, na vrt, bova se igrala s konjičem,« reče Mirko svoji starejši sestrici.

»Jaz nisem deček, da bi se igrala s konjiči,« odvrne nevljudno Dragica. »Ako se hočeš igrati s punčko, pa pojdem.«

»Nočem,« odvrne Mirko, »jaz nisem dekle; toda nemara bi se igrala z žogo?«

»Ne ljubim žoge.«

»Nu, pa se bova lovila po vrtu.«

»Nimam veselja pasti in si pomazati suknjice; če se nočeš igrati s punčko, pa se igraj sam.«

Mirko ni ničesar odgovoril; šel je na vrt ter otožen sedel na klop pod kostanjem. Dragica pa je ostala sama v sobi. Med tem je vstopila mati.

»Čemu sediš s tako kislim obrazom?« je vprašala, ko se je približala k hčerki.

Dragica je vzdihnila:

»Ker se nimam s kom igrati. Ali mi dovolite, da grem k Ivanki?«

Njena součenka Ivanka je prebivala v tisti hiši, samo za eno nadstropje višje. Mati je dovolila, in Dragica je takoj zdirjala k Ivanki v prvo nadstropje.

Ivanka je tudi imela nekoliko mlajšega brata kakor je bila sama. Bilo mu je ime Karel. Ko je Dragica vstopila v sobo, sta se brat in sestra igrala s punčko.

»O, kako je ta deček priljuden,« si je mislila Dragica.

»Kako živiš, Ivanka?« je rekla potem glasno.

Ko sta zaslišala Ivanka in Karel Dragico, sta takoj prihitela k nji, da jo pozdravita. Povabila sta jo, naj se igra z njima.

»Ali ljubiš punčke?« vpraša Dragica Ivanko ter sede na stolček.

»O, jako! Ničesar nimam tako rada kakor punčke,« odvrne Ivanka.

»Toda že sva se dovolj igrala z njimi,« reče Karel; »igrajmo se sedaj kaj drugega, na primer vojake.«

»Prav,« odvrne Ivanka ter takoj spravi punčko in si pripaše meč.

»Kaj ukaže gospod general?« vpraša veselega lica ter salutira pred bratom.

»Korakati!« reče Karel ter stopi naprej in Ivanka za njim. Ko Dragica to vidi, vzame papirnato čako, ležečo na naslonjaču, ter se pridruži Ivanki.

Otroci so se nekaj časa igrali vojake, na kar reče vnovič Karel:

»A sedaj se poigrajmo s konjiči.«

»Daj vajeti,« reče Ivanka.

»Čemu storiš vse, kar hoče brat?« pošepeče Dragica.

»Čemu mu ne bi ugodila?« odvrne Ivanka. »On je mlajši, jaz mu moram odjenjati. Kadar mu ugodim, pa se dobro zabava, ako ne, pa stopi v kak kot ter joka, a jaz sedim v drugem kotu, in srce mi šepeče neprestano, da nisem dobra sestrice.«

Dragica ni ničesar odgovorila; poigrala se je še nekoliko z otrokoma, nato se je vrnila domov ter se podala naravnost na vrt.

Mirko je še sedel pod kostanjem. Dragica se mu približa.

»Nemara se hočeš igrati s konjiči? Prinesi torej vajeti,« je dejala.

Mirko jo začudeno pogleda. Nato se nasmehne sestri, vstane s klopi ter zdirja v sobo. Kmalu se povrne z vajeti, zapreže

Dragico, in oba sta stekla na vrt. Mirko je klical: »Vio, vio, konjiček!« ter pokal z bičem, Dragica pa je sopihala ter cepetala z nogami kakor pravi konjiček.

Izvrstno sta se zabavala. Ko sta se utrudila s tekanjem, sta vzela žogo ter jo metala drug drugemu, dokler ju mati ni poklicala k večerji.

»Kaj si, Dragica, danes tako vesela, da se vedno smeješ?« jo vpraša mati. »Ali si se tako dobro zabavala pri Ivanki?«

»Že sem se vrnila od Ivanke,« je dejala, Mirko pa je dodal:

»Z menoj se je igrala konjiča, potem z žogo in vse, kar sem hotel.«

Mati objame Dragico.

»Sedaj že vem, kaj te dela tako veselo,« reče; »ugodila si bratcu, torej imaš v srcu zadovoljnost. A to, kar je v srcu, se kaže tudi v očeh, ker so oči zrcalo človeškega srca.«

Odslej je Dragica vsekdar odjenjala bratu, spominjajoč se, da je mlajši od nje. Od tega časa tudi nista nikdar posedala nezadovoljna drug z drugim, in v vsi hiši so ju imenovali složno sorodstvo. Ako je kdo pohvalil Dragico, češ, da je dobra sestra, mu je vsekdar odgovorila:

»Mene ni treba hvaliti, temveč Ivanko, ker sem se od nje naučila, kakšna bodi dobra sestrice.«

Pogumna sestrice.

Joška je že nekoliko dni bolet zob. Jokal se je podnevi in ponoči; ni mogel spati, niti jesti. Mati je sklenila, da mu ga da izdreti, in ker so mlajši njegovi sestri Milici zrasli dvojnatu zobje, zato je napisala pismo zobozdravniku, proseč ga, naj pride k njim v stanovanje.

Proti poldnevu pride zdravnik, in mati ga pospremi v otroško sobo. Jožek in Milica sta začudeno gledala nepoznanega gospoda, toda ko sta pozvedela, radi česa je dospel, sta se oba umaknila v kot, in Jožek je začel kričati:

»Ne dam si izdreti zoba, ne dam!«

»Kdor izmed vaju me ima rad ter me neče žaliti, ta pride vljudno k nama ter si da izdreti zob,« reče mati.

Jožek se je delal kakor da ni slišal teh besed, zakaj kričal je neprestano:

»Ne dam si izdreti zoba!«

Toda Milica — četudi mlajša — je stopila s kota, se približala zdravniku in rekla:

»Pa ga izderite, gospod!«

Nato je odprla usta ter pripravljena čakala.

Zdravnik je vzel klešče, jih založil za zob, potegnil ter v eni sekundi izdrl zob, a deklica ni niti zakričala.

»Ali te je bolelo?« jo vpraša mati.

»Ni me bolelo,« odvrne Milica ter se nasmehe, čeprav se ji je v očeh lesketala solza.

Osramočen po pogumni sestri, se je po njenem zgledu tudi Jožek približal k zdravniku. Ko pa je ta založil klešče ter izdrl zob, je prvi hip glasno zakričal, toda ko je pogledal sestro, se je takoj nasmehnil.

Mati je objela oba otroka ter rekla, da ju ima jako rada, ker sta tako pogumna.

»Ali te ni bolelo, ko ti je zdravnik izdrl zob?« vpraša zvečer Jožek sestrico, »zakaj mene je bolelo.«

»Tudi mene je bolelo,« odvrne Milica, »a nisem hotela kričati, ker bi se ti še bolj bal, pozneje pa bi ti bilo vendar žal, da si razžalil mater.«

»O, kako si dobra,« reče Jožek. Ko bi bila jokala, ne bil bi si dal izdreti zoba in razžalil bi mater, a zob bi me bolel še sedaj. Tako pa se lahko veselo igram in tudi spal bom sladko.«

Korist izprehoda.

»Pomislite samo, mati, kako je ta Tončka smešna. Kakor hitro zajdem na vrt, takoj pride k meni ter se jame z menoj razgovarjati. Gotovo si misli, da se bom z njo igrala,« je dejala materi osemletna Tilka.

»A čemu bi se ne smela igrati z njo?« vpraša mati.

»Njen oče je vendar čuvaj, in ona je tako odurno, tako neredno oblečena.«

Po teh besedah je Tilka pogledala na svojo višnjevo suknjico kakor bi hotela reči: »Ali se more deklica, ki je tako čedno oblečena, igrati z ubožno Tončko?«

»Tončka ni nerodno oblečena, ampak samo ubožno,« odvrne mati, »a ubožcev ne smemo prezirati!«

Tilka zategne usta.

»Utegnila bi se še naučiti od nje kaj slabega,« zašepeče.

»Imela sem boljše misli o tebi. Dovolj si že velika; znaš že razločevati dobro od slabega, zato bi se ne mogla popačiti,« reče mati. »Kdor se uči in bere tako lepe povesti kakor ti, ta ve, da moramo posnemati samo to, kar je dobro. Sicer pa je Tončka pridno dekletce. Namesto da se bojiš, da bi se naučila kaj slabega od nje, bi morala pomisliti, da jo lahko pri igri naučiš kaj dobrega, na primer: branja, pisanja in še več drugih reči.«

Tilka ni ničesar odgovorila, marveč vrnila se je na vrt, Tončke pa ni poklicala, četudi je deklica kazala, da bi se rada zabavala z njo. Neprestano jo je povpraševala, ali ljubi cvetice, se ji prijazno smehljala, ali pa ji kazala od daleč svojega črnega mačka.

Tilka pa se je delala kakor da ne vidi in ne sliši Tončke, in ko deklica ni šla stran, ji reče naposled:

»Prosim te, ne oviraj me! Sama se hočem tu igrati.«

Tončka je potihoma vzdihnila ter odšla.
Še tistega dne reče mati Tilki:

»Napravi se, pojdeva na izprehod.«

»A kam?« vpraša Tilka.

»V zavetišče za sirote,« odvrne mati;
»rada bi obiskala ta zavod.«

Tilka je zdirjala v svojo sobo ter se kmalu vrnila.

Zavetišče ni bilo daleč; v pičli četrť uri sta bili tam. Tilka je bila jako radovedna, kaj bo tam videla. Mati ji je namreč povedala, da ji pokaže nekaj jako zanimivega in lepega, toda kaj — tega ji ni hotela povedati. Kako se je torej začudila deklica, ko je stopila v zavetišče. V obširni, svetli in snažni sobani je zapazila množico otrok. Vsi so bili čedno opravljeni, toda takisto ubožno kakor Tončka. Vse deklice so imele enake skromne platnene suknjice; sedele so druga poleg druge na klopih ter držale v rokah knjižice, in mlada gospodična, ki je bila čedno opravljena, jim je pripovedovala zanimivo pripovedko o svetem Miklavžu.

»Kaj je tukaj?« vpraša Tilka.

»To je šola,« reče mati. »Imoviti ljudje so osnovali to zavetišče za uboge otroke.«

»A kaj dela ta gospodična?«

»Uči otroke,« reče mati, »ne prezira jih, najsi so ubožno oblečeni, ampak ljubi jih, ker je tako zaukazal Bog. Ona smatra te deklice za svoje mlajše sestrice ter jih uči, da bi bile dobre in pametne. Vsaka naj stori tako!«

Po teh besedah prime mati Tilko za roko ter jo spremi v drugo sobo. Tudi tam je Tilka zapazila tolpo otrok, ki so bili še manjši nego oni v prvi sobi; niso pa imeli v rokah knjižic, marveč samo zabojčke s črkami, iz katerih so skladali besede. Tudi tukaj je bila gospodična v čedni opravi. Hodila je od enega otroka do drugega ter jim ukazovala brati besede, ki so jih zložili. Ko jih je ta ali oni gladko prebral, se mu je nasmehnila ter ga hvalila; ako pa je kdo več besed obenem prebral, se je gospodična

sklonila k njemu ter ga prijazno pogladila po licu.

»Četudi je lepo opravljena, vendar se ne sramuje, božati teh siromakov,« reče mati.

Tilka je zardela, ni pa rekla ničesar. Ko se je vrnila domov, je takoj pripovedovala očetu, kaj je videla v zavodu. Ko jo je oče vprašal, ali je bila zadovoljna s tem izprehodom, je zaklicala:

»O, jako sem bila zadovoljna!«

Drugo jutro je Tilka izvršila nalogo ter pohitela na vrt. Ko zagleda na dvorišču Tončko, ji zakliče:

»Pojdi, se bova skupaj igrali.«

Tončka je takoj poskočila, in deklici sta se veselo igrali. Ko sta se že dovolj nadiirjali, je prinesla Tilka iz sobe knjižico ter povedala Tončki, da jo nauči, kako se imenujejo črke.

Odslej sta se zabavali skupaj vsak dan, in po zabavi je Tilka učila Tončko. Dekletce je bilo bistrega razuma; preden je napočila

zima, je že znala brati. Tilka je pa vendar ni nehala poučevati. Ko se radi hladnih večerov nista mogli shajati na vrtu, je prosila mater, naj dovoli Tončki, da sme zahajati v njeno sobo, kjer jo je začela učiti pisanja.

Tončka je bila dobrotnici hvaležna. Tilka je imela rada njenega črnega mačka. Ko se je približal njen god, ga ji je prinesla v dar. Razveseljena Tilka jo je presrčno pozdravila ter rekla:

»Kako je mati prav storila, da me je odvedla v zavetišče. Ti znaš zaradi tega pisati, a meni je tako prijetno, če pomislim, da sem te jaz naučila branja ter da imam zato tako lepega mačka. Četudi ne poznam onih gospic, ki sem jih videla v zavetišču, vendar ju ljubim, ker sta mi dali dober zgled.«

Srečni Mihec.

Bil je Mihčev god. Za god je dobil množico lepih darov: lesenega konjička, majhen železniški hlaпон, ladjico, ki se je sama pomikala po vodi, pa še dokaj drugih reči... Deček ni mogel zmagovati svojega veselja. Poklical je sestrico Ivico, je razložil naokrog darove ter se z njo vred igral z njimi. Med tem se vrata odpro, in v sobo stopi teta Terezija.

Teta Terezija je bila sestra Mihčeve matere. Otroka sta jo imela rada. Ko sta jo zapazila, sta odvrгла igrače ter jo hitela pozdravit.

»O, moja teta! Kako sem danes srečen, da ti tega niti ne morem povedati,« zakliče Mihec, »poglej, poglej, koliko lepih reči sem dobil!«

Po teh besedah je stekel po igrače ter prinesel nekatere pokazat teti.

Teta je poljubila Mihca, izvlekla mošnjček ter dala dečku srebrn goldinar.

»To ti darujem jaz«, je dejala, »samo dobro ga porabi.«

Mihec objame teto.

»Danes pa ni na svetu srečnejšega človeka od mene,« reče veselega lica.

»Toda nesrečnih je mnogo,« odvrne nekako otožno teta Terezija. »Videla sem danes uboge, jako uboge otroke; ali hočeš slišati o njih, Mihec?«

»Da, hočem,« odvrne deček ter primakne k teti stolec.

Teta je sedla, Mihec se je postavil poleg nje, Ivica pa se je že prej spravila na naslonjač.

»Tako je,« je začela teta Terezija, »videla sem danes jako uboge otroke. Ne prebivajo daleč od tod. Zjokal bi se, Mihec, ko bi jih videl. Tamkaj stanuje vdova, ki že dolgo leži bolna v postelji ter ima petero drobnih otrok. Napotila sem se tjakaj, in

grozna slika se mi je prikazala pred očmi. Žena je tako bolna, da ne more vstati s postelje, okrog nje pa joče zaradi gladu in mraza petero drobnih otrok. Najstarejša ima pet let. Vsi so bosi, v raztrgani obleki ter prosijo kruha. V sobi je temno, ker ni na ognjišču že davno nihče kuril. Solze so mi stopile v oči pri pogledu na te uboge ljudi. Ti, Mihec, si dobil danes toliko darov, oni tam pa še kruha nimajo.«

»Ubogi otroci, kako jih pomilujem!... Ali pojdeš jutri k njim, teta?« vpraša Mihec.

»Pojdem še danes, ker jim hočem na vsak način kaj darovati.«

»Pa ti jaz dam mojega starega konjička in mojo trombo, da jo jim neseš.«

»Ponesem, čemu ne bi?«

»Ali ne smem iti s teboj?«

»Upam, da bi mati ne ugovarjala temu; lahko jo greva takoj vprašat.«

»Pa pojdiva!«

In Mihec skoči k vratom, za njim pa je pohitela teta in Ivica.

Mati je rada privolila. Bilo je že hladno, zato sta se otroka toplo oblekla. Teta je prišla vsakega za roko, in vsi so odšli. Mihec je vzel s seboj trombo, konjiča in bobenček, Ivica pa punčko in jerbasček s cukrom. V ulico, kjer je prebivala ubožna družina, ni bilo daleč. Kmalu so dospeli tja. Teta se napoti proti stari hiši, odpre nizka vrata ter povede otroka v majhno, temno sobo. Mihec in Ivica se prestrašena ogledata okrog. Zadehlo je bilo tu tako, da se jim je zdelo, da tu ni mogoče dihati. Gnoloba in vlaga je kar puhtela od sten, na katerih so bile opaziti vodene kaplje. Na ognjišču je bilo črno, niti oglja ali tresak ni bilo videti — znamenje, da ni tu že dolgo nihče kuril. Poleg ognjišča pa je sedelo petero otrok, stiskajočih se skupaj, da jim je bilo topleje. Lica so jim bila bleda, shujšana, oči kalne. Ob eni steni je stala postelja, in v nji je potihoma stokala ženska porumenelega, upadlega lica. Otroci so prestrašeni gledali na prišlece ter se še bolj stisnili

skupaj. Ženska je naposled dvignila glavo z zgjavja ter s smehom pozdravila gospo Terezijo.

»Kako je tu otožno, teta,« zašepeče Mihec. »Ubogi otroci!«

»Da, ubogi otroci,« odvrne teta; »povej jim, kaj si jim prinesel. Nemara se nekoliko razvesele.«

Mihec se bojazljivo približa otrokom ter razda med dečke svoje igrače. Bili so baš trije. Njegov zgled je posnemala Ivica ter obdarila deklici. Bleda lica otrok so se zardela od veselja; niso pa se znali zahvaliti, ker jih nihče ni naučil vljudnosti. Samo smehljali so se Mihcu in Ivici ter nesli materi pokazat darove.

»Bog vam stotero povrni!« je dejala žena, gledajoč Ivico in Mihca. Pri teh besedah se ji velika solza ulije po uvelem licu. »Sirote!« je dodala, »sedaj vsaj za trenutek pozabijo na glad.«

»Teta,« zašepeče Mihec ter se približa gospé Tereziji, »ali jim smem dati ta goldinar, ki si mi ga dala danes?«

»Saj je tvoj,« odvrne teta, »lahko storiš z njim, kar ti je drago.«

Mihec se približa k ženini postelji ter ji daruje goldinar.

»Naj te blagoslovi Bog, dobro dete,« reče žena, »naj te najsvetejša Devica varuje vsega hudega!«

Nato se približa teta ter tudi obdaruje bolnico.

»Pošljite starejšega dečka po nekoliko drv in po košček mesa,« je dejala, »ker bo toplota in krepka hrana najboljše zdravilo vaši bolezni.«

Žena je obljubila, da to precej stori. Teta se je poslovila ter obljubila, da drugi dan zopet pride.

»Ako vam ne bo bolje,« je dejala, »privedemo zdravnika.«

Nato prime Mihca in Ivico za roko in odide domov. Otroka sta šla vso pot za-

mišljena; nič nista govorila med seboj, niti s teto. Ko pa sta odložila toplo obleko, sta stopili teta in mati v sobo, kjer je na mizi že gorela svetilnica. Mihec se približa potihoma teti Tereziji ter jo objame okrog vratu.

»Čemu to?« ga vpraša teta.

»Zato, ker si me povedla k tem ubožnim otrokom,« reče Mihec. »Danes zjutraj sem se čutil srečnega, toda sedaj sem še srečnejši. Če pomislim, kako si v tem hipu ti ubogi otroci kurijo na ognjišču ter si kuhajo večerjo, pa mi je tako prijetno pri srcu, kakor mi še nikdar ni bilo.«

Teta in mati objameta Mihca, in mati reče:

»Danes si izpoznal, na kak način Bog plačuje one, ki storé kaj dobrega svojim bližnjim. Stori torej vedno dobro drugim in vsekdar se boš čutil srečnega!«

Pesmi Frana Žgurja.

၁၈၈၇ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ ၁၀ ရက်နေ့

Vojaki so tu!

Tarará, tarará, tarará —
za klancem oglasi se,
na cesti zakadi se
prahú oblak. —
Že puške se zabliskajo,
in zazvenijo meči;
ljudje pa glave stiskajo,
napeto zro v daljavo. —
Ah, glej!
Na trombe glas naprej
vojaki spejo v čvrst korak
k nam v nedogledni gneči —
vsi beli, modri, rdeči!
Od spredaj jaše oficir
in sabljo suče.
Ljudje se v gruče
nabirajo,
v vojake stopajoče se
ozirajo ...

Veliki boben — bom, bom, bom —
tam spredaj zaropoče,
vojaki muzicirajo,
na godbe glas razvneti
po cesti stopa četa!
V vasico že se bližejo
z ušesi konjci strižejo.
Kak ostre sabljice zvené,
natega se jermenje,
hej, glasno hvalijo ljudje
vojaško to življenje!
Obmolkne burne godbe glas,
prispela četa že je v vas.
Na konju spredaj oficir
zdaj s sabljo v zrak zamahne,
zakliče: Stoj!
Obstane četa, in takoj
razide se junaški roj.

Oči se tisoč zaiskrí,
in tisoč src zahrepeni
in se oddahne...

V nedeljo časih popoldan...

V nedeljo časih popoldan
grem s knjigo skozi vas
in ko že sredi sem poljan,
zavriskam prav na glas!

Rekó mi cvetke drobne: »Prost? —
Prijatelj, kam? — Ne čuješ? — Hoj! —«
»»Pa res, ostani!«« prosi hrost
na cvetki pred menoj. —

Oprosti, cvet, oprosti, hrost,
povabljen sem drugam. —
Povabil me je bujni gozd
v svoj sveti, šumni hram!

In lepi gozd je zašumel,
in stopil jaz sem vanj;
in hladni gozd me je objel
in dal mi zlatih sanj...

»Čemu ti knjiga tista, ah,
kaj pride ti na um?
Daj, lezi, lezi v mehki mah
in moj poslušaj šum!...«

Šumel je ljubi gozd, šumel
in z vetrom se igral...
Jaz v roki knjigo sem imel
in v senčnem gozdu spal!

Ptička vesela...

Ptička vesela,
pesem zapoj,
pómlad prispela
k nam je nocoj!

Zlêti iz kletke
v zlato prostost,
vabijo cvetke,
vabi te gozd!

Cvetke dehtijo —
hčerke poljan —
pesemc želijo
dan si na dan.

V polje poleti,
v gozdič zavij,
gnezdece spleti,
varno ga skrij!

Gozdič zeleni
čuj nad teboj,
z vejice meni
pesemce poj!

Spanček se hvali...

Ptičke na gori,
ptičke ob zori
pesem zapele...

Kje si, Ivanek?
Prišel je danek
z biserno krono!

Že se sprehaja,
cvetke napaja
tamkaj na polju...

Cvetkam smehlja se,
z vetri igra se
tamkaj na polju...

Hej, kak se šali! —
Zlate očali
že si natika.

Vendar — uganka —
ni ga Ivanka,
ni ga na polju!

Spanček se hvali:

»Spravi očali,
spi še Ivanek!...«

Po zlati brvici tam...

Po zlati brvici tam
hodi sveta nedelja.

Kaj je prinesla nam? —
Mnogo veselja!

Zvonovi zvonijo :
bim, bom, bam,
pometite dvore,
pometite hram!

Pometite dvore,
nedelja je tu!
Povzdignite misli
in srca k Bogú!

Kresovanje.

Zdaj žita hitijo že v klas,
zdaj poljskih je nageljev čas,
pastir si okiti klobuk,
in v lesu glasi se — kukuk!

Trepečejo čaše cvetic,
in tajnih čuj glas govoric:
Zdaj čas je skrivnostnih semen,
zdaj v bajke je svet zatopljen...

Ah, glejte, od lesa, od polja tam —
kdo prihaja k nam?

Prihaja k nam v skrivnostni mrak. —
Potrudi se, pozdravi ga vsak,
pozdravi ga s kito cvetov,
s povedkom mladik!

Pozdravljen, pridi pod krov,
daj vsem blagoslov,
sveti Janez Krsnik!

Pšenica, pšeničica...

Pšenica, pšeničica
na polju zorela,
prepelica, prepeličica
pesemco pela.

Pesemco pela :
petpedi,
hej, ženjica vesela,
klas zori !

Klas zori,
že bo zrel,
v zlato ga snopje
bodeš vesel,
kmetič, požel !

Voz je naložen —
pika, pok ! —
Kdor je priden, pobožen,
ni praznih rok !

Kdor te posluša,
milostni Bog,
vesela je njemu duša,
in ni ubog!

Zvezdice — oči.

Angelčki iz neba
nad tvojo zibko,
detece šibko,
pesmi pojó...

Tvoja dušica pa
z njimi igra se,
z njimi smehlja se,
plava v nebo.

Zvezdice zlate, ej,
krasne seveda,
detece gleda,
k njim hrepeni...

Dušica, smej se, smej!
Zvezdice zlate
hrani jih zate
mama — oči...

Grlice.

Češki spisala E. Krásnohorská.

Poslovenil Radoslav Knaflič.

Gospod Stojanovič je že več časa pohajal globoko zamišljen. Njegovi otroci so bili sicer vajeni, videti očeta, zatopljenega v skrbi, zakaj bil je jako podjeten in skrben trgovec. Ali sedaj je bila njegova otožnost večja nego kdaj prej. Tudi na gospé Stojanovičevi so zapazili otroci objokane oči, da, celo stari hlapec Stašek, ki jih je prej vedno s povestmi in pesemcami razveseljeval, se je kazal žalostno nemirnega. Ako je moral sedaj z gospodom o čem obravnavati, ni mogel takoj zapustiti sobe. Navadno se je še ustavil pri durih in žalostno pogledaval gospoda, kakor bi imel na srcu še kako težko vprašanje, ki ga ne more izgovoriti. Otroci so takoj izpoznali, da se godi nekaj nenavadnega, ali

niso se mogli domisliti, kaj bi to bilo. Ljudmila je imela deset let, Otakar je bil nekaj mlajši, a Rozika je bila docela majhna; vsi skupaj še niso imeli toliko razuma, da bi uganili, kaj teži starše.

A kmalu se jim je vse razjasnilo. Bilo je nekega krasnega pomladnega jutra. Skozi odprto okno je vela v sobo vonjava cvetočih jablan in hrušek. Gospod Stojanovič sede v naslonjač, pokliče otroke k sebi, jih objame ter jim govori z ljubeznivo resnobo:

»Moja zlata deca! Tako majhni ste še, a vendar ne vem, če smem o vašem bodočem življenju čisto sam odločevati, kakor da nimate sami razuma in lastne volje. Posvetoval sem se z drago mamico. Dogovorila sva se, da vam stavim vprašanje. Šele iz vašega odgovora izpoznam, ali ste še nerazumni otroci, za katere morajo starši sami odločevati, ali imate že toliko razuma, da bi nama vaša srca pomagala svetovati. Poslušajte torej! Bili smo bogati, a zdaj nismo več. Ko boste večji in izkušenejši, vam povem,

zaradi kakih nezdod sem prišel v trgovini ob svoj imetek. Sedaj sem prisiljen, vstopiti v službo, da vas preživim. Ena služba se mi ponuja v bližini, a je jako skromna. Živeli bi ubožno. Nosili bi obleko iz raševine. Hrana pa bo takšna, ki gre v slast le tistim, ki nimajo boljše. Ne bilo bi niti igrač. Vi bi bili prisiljeni, vaditi se dela, da bi nama pomagali, živiti sebe in naju. Druga služba se mi ponuja daleč, jako daleč od tod, a je izdatna in sijajna. Živeli bi gosposko. Imeli bi vsega v izobilju. Vozili bi se v kočiji in uživali bi veselje, kolikor bi si ga srce poželetelo!«

»Ali bi tam tudi v šolo hodili?« vpraša Otakar, ki se je pridno učil ter svoje knjige bolj cenil nego igrače in ki je bil najboljši učenec svojega razreda.

»Da, tudi tamkaj bi hodili v šolo, toda ne v slovensko,« odgovore oče, »zakaj prišli bi s Slovenskega v tujino. Živeli bi med ljudmi, ki ne umejo slovenščine in nečejo o slovenskem narodu ničesar vedeti. Mogoče je, da bi tudi vi kdaj pozabili na svoj dom

in nehali biti Slovenci, ko bi po več let — razen od staršev — ne slišali niti ene slovenske besedice. Mogoče, da bi se kdaj pred tujci celo sramovali, da ste Slovenci, zakaj slišali bi, kako se tam mnogi posmehujejo slovenskemu narodu in jeziku. Sedaj znate vse. Premišlujte in preizkušajte svoje želje! Kadar vas znova povprašam, mi boste povedali, ali hočete biti siromašni v domovini, ali bogati daleč v tuji zemlji!»

Rozika ni teh besed popolnoma umela. Otakarju je bilo pri srcu tesno, a vendar ni vedel povedati, zakaj. Ljudmila pa si je mislila, kako bi bilo lepo, da se vozi v kočiji, četudi v tuji zemlji, da se kratkočasi v tujini, najsi ne čuje tam domače govorice. Ves dan je mislila: »Poprosim očeta, naj nas odvedejo v tujino, kjer je tako dobro in krasno.« Hotela pa je še prej vendar vedeti, kaj misli Otakar, zato ga povabi popoldne po šoli, naj gre z njo in Roziko za mesto v bližnji gaj, kjer je pod krasno, košato lipo tako lepo pripovedovati in sedeti.

Pod to lipo je ob nedeljah in tudi ob delavnikih zvečer po delu najrajši počival stari Stašek. Otroci so to dobro vedeli, zato so pa tem rajši pohitevali tja, saj je znal stari Stašek pripovedovati toliko lepih pravljic, da ga je bilo radost poslušati. A ne samo Stašek, temveč še nekaj drugega jih je vabilo tja. Na lipi so se namreč pred nekoliko leti naselile grlice, ki so po ves dan na nji grgotale in grulile. Tudi mladiči, ki so se izvalili na lipi, so si zgradili na nji gnezdece, tako da je že več rodov teh ljubeznivih ptičic imelo svoj dom v kroni tega bujnega drevesa. Tudi letos so se otroci na radost prepričali, da že zopet gnezdiijo mlade grlice na lipi.

Tja jo torej zavije Ljudmila, nadejaje se, da najde morebiti ondi Staška, ki se z Roziko gotovo nekoliko poigra. Med tem pa sede z Otakarjem pod lipo na zaupno posvetovanje.

Komaj se približajo otroci gaju, zapazijo starega Staška. Ali ni bilo videti, da

bi mu bilo danes do igre in šale. Stal je pod lipo tako zamišljen, da še otrok ni opazil. V roki je držal žago in sekiro. Delal pa ni, temveč gledal je nepremično v tla. Gotovo je bil globoko užaljen.

Ljudmila se tako ustraši, da naglo zakliče: »Kaj se vam je pripetilo, ljubi Stašek? Ali ste kaj izgubili? Ali vas kaj boli?«

Stasek vzdihne in pokima z glavo: »Da, boli me, hčerka moja, srce me boli!«

»Čemu pa? Kaj vas je užalilo? Kaj se je vendar prigodilo?« povprašujeta Otakar in Ljudmila obenem ter tiščita od obeh strani k dobremu starčku.

»I no, kaj se je pripetilo!« odgovori Stašek ter gleda otrokom resno v oči. »Vaš oče mi je naročil, naj posekam lipo. A jako mi je žal za te ljube mlade grlice, ki so se lani na lipi izvalile in si letos na nji zgradile gnezdece.«

»A zakaj so ukazali oče, da poderite našo lipo?« vpraša Otakar sočutno, Ljudmila pa se zagleda v grlice, ki so obletavale veje.

Starček odgovori: »Iz lipe bodo nemara dali nažagati desak, da iz njih naredo kovčege in zaboje za vašo izselitev v tujino. Ali uboge grlice bodo ob svoje gnezdo!«

»Oh, uboge grlice!« toži Ljudmila, in solze ji zalijejo oči, zakaj rada je imela te ptičke. »Imam sicer doma kletko, ali glejte, Stašek, v kletki bi se grlicam tožilo, da bi ne bile tako srečne kakor so tukaj v gaju!«

»Res je tako!« pritrди Stašek. »Sam sem že premišljal, kako bi pomagal grlicam.«

Stasek sede pod lipo in govori dalje: »Snel sem ondan oprezno, da bi se ne porušilo, tem ubogim ptičkom gnezdo z lipe ter sem ga pritrдил na oni-le mladi hrast; mislil sem si: Bodite pa zdaj tam doma, kakor ste bile do zdaj tukaj na lipi. A varal sem se! Grlice niso hotele odleteti za gnezdом. Neprestano so priletavale k lipi, noseč v kljunčkih gradivo tako dolgo, dokler si niso na starem mestu zgradile novega gnezda. Mislil sem si: Prekanjenke, torej veste, da se hrast ne razcvete tako lepo kakor lipa.

No, prenesem vas torej nekam, kjer boste gotovo zadovoljne. Vzamem tedaj drugo gnezdo z lipe ter ga odnesem na vrt na jablano, ki je baš v najkrasnejšem cvetju. Pod njo pa cveto tulipani, narcise in trobentice. Krog in krog se že modri razcvetajoči se španski bezeg, a rože dobivajo po sto popkov. Ali pomislite, otroci! Grlice niso tudi tjakaj hotele. Odletavale so sicer, toda vračale so se z gradivom na lipo, kjer imajo zdaj skoro dogotovljeno že tretje gnezdo.«

»Ali zakaj se nečejo naseliti na našem krasnem vrtu? Saj so tam tudi drugi ptički tako srečni!« se čudi Ljudmila; »zakaj se jim je ravno ta lipa tako priljubila?«

Stašek odgovori: »Grlice se zato ne morejo ločiti od lipe, ker so se one in njihovi starši na nji izvalili. Lipa jim je dragi dom. Ako bi jih prenesli v sam nalašč zanje ustvarjen raj, bi zopet priletele nazaj. Tukaj jim je vse znano in mило. Kadar jim ta lipa zašumi, jo poslušajo v svojem gnezdecu in umejo, kar jim šepeče sleherni listek, tako

kakor mi razumemo svoj jezik. Vsa ostala drevesa jim šume po tuje, kakor če nam kdo govori v nerazumljivem jeziku. Preprosti lipov cvet jim je na vsem svetu najmilejši. Ako bi jim nastlali s samimi rožami in lilijami, ki nikdar ne zvenejo, vendar bi ne bile srečne. Neprestano bi se jim tožilo po rodnem drevesu, da bi jim od žalosti umolknilo milo gruljenje in bi jim žalost skrajšala življenje. Tako močno so vdane svojemu domu. In vendar jim moram lipo podreti!«

»Ne, ne!« zakliče Ljudmila v joku, »ne posekajte lipe, ljubi Stašek! Prosila bom očeta, naj nam ne da delati nobenih zabojev! Rajši se ne selimo v tujino, ampak ostanemo v bližini. Samo pustite lipo!«

»In to zaradi grlic?« se nasmeje Stašek, in stare njegove oči se zaleskečejo kakor da so polne solz.

»Ne samo zaradi grlic, temveč tudi za voljo nas!« zakliče vneta Otakar. »Ljudmila,« nadaljuje deček, »tudi mi smo take grlice, ki bi se jim v tujini neprestano tožilo po

domu! Nič bi nas ne utolažilo, kadar bi več ne slišali svojega materinega jezika! Ljudmila, mi in naši dragi starši smo se rodili na slovenski zemlji, zato je nikar ne zapustimo! Ostanimo v domovini in privoščimo to tudi grlicam!«

»Prav praviš, Otakar!« se razveseli stari hlapec. »Doma je vse, kar je Bog dal človeku, najdražje. Naš slovenski jezik je tako krasen, bogat in mil, da mi zveni naša govorica najprijetnejše na uho. Slišal sem tudi že večkrat pripovedovati, da je naš slovenski narod zaradi minulega trpljenja in hrabrosti že od nekdaj slaven, da je odvrnil marsikaterega sovražnika od naših mej ter prelival kri za svojo svobodo, za svobodo vere in cesarstva ter da je bil vedno vdan in zvest vzvišeni cesarski hiši, da se je posebno hrabro bojeval proti krutemu Turku ter tako obvaroval sebe in svoje sosede tujega robstva. Slišal sem, da je moral stati z mečem v roki na straži, ko so njegovi sosedge lahko mirno živeli in napredovali v omiki. Nikoli

nisem imel prilike, hoditi v šolo, zato sem vedno upal, da zvem od vas kaj natančnejšega o našem narodu. Posebno bi rad vedel kaj več o slavnih možeh, ki so v znanosti in umetnosti proslavili slovensko ime. Vse to bi rad zvedel, preden me poneso na pokopališče, zakaj svoj narod, svojo vero in svojega cesarja ljubim nad vse. Kaj ne, da mi boste vse to povedali vi, ko dorastete? V šolah se boste o tem gotovo kaj natančnejšega učili.«

»To vse boste, ljubi Stašek, zvedeli od nas!« obljubuje slovesno Otakar; »nečem v tujino, kjer bi me ne učili o našem narodu resnice, kjer bi se ga ne učil spoštovati in ljubiti, temveč še celo zasmehovati in zatajevati, kakor so nam pravili oče, kjer bi celo lahko še svoj jezik pozabil!«

»Ostanimo, nečem v tujino!« pritrdi tudi Ljudmila, »rajša hočem biti uboga in si sama služiti kruh, le da imam kakor te grlice svoj pravi in dragi dom! O, kako bom odslej

še bolj vesela, če mi kdo kaj v slovenskem jeziku pripoveduje in slovensko z menoj prepeva! Vse to, kar bi vi tako radi o našem narodu vedeli, se bom v naši šoli v slovenskem jeziku učila! Otakar, to bo veselje, ko vse zvemo!«

»Dragi otroci!« se oglasi nenadoma oče Stojanovič. Prišel je za njimi v gaj ter slišal ves pogovor. »Sedaj sem izpoznal, da imate že čut in razum, zato hočem odločiti po vaši volji! Ostanimo torej v mili domovini! Bog vas blagoslovi, mila deca, da me tako osrečujete, zakaj v tujini bi se od žalosti postaral in kmalu umrl. Glejte, tudi naši mali Roziki, ki še ničesar ne ume, ste ohranili dom, ki ga bo šele odslej cenila. O, saj jo pa tudi hočem poučiti, da vam bo zato vedno hvaležna. Zavoljo vaše ljubezni do svojega naroda in domovine vas sedaj tisočkrat bolj ljubim, zakaj le dobri in hvaležni otroci imajo srce za svojo rodno zemljo. Kakor je oni veliki in mogočni duh, ki nad nami vsemi vlada, naš Oče nebeški, tako

je domovina, ki nam jo je prisodil, naša sveta in ljubezni vredna mati!«

Ljudmila je prinesla kmalu po teh očetovih besedah svoje najkrasnejše jasnordeče trake, da bi z njimi trdno privezala grličino gnezdo na domačo lipo.

Pesmi Engelberta Gangla.

Heinrich Engelberts (Gardia)

Moj dom.

O, ti prijazna hišica,
vsa v cvetju in zelenju!
Glej, tukaj zagorela je
luč mojemu življenju.

Odkar sem stopil v beli svet
in vzel slovo od doma,
moj duh kakòr na božji pot
vsak dan, vsak hip tja roma.

Tam gleda očko skrbnega,
kako mi brez pokoja
opravlja z resnim licem vsa
obila dela svoja.

Tam gleda dobro mamico,
kako po srcu mlada
od prve zore v pozno noč
ljubeče domu vlada.

Tam gleda ljubo sestrico,
kako mi je skrbljiva:
zdaj krmi zlate ribice,
zdaj rožice zaliva.

Kokoške kliče zdaj na dvor
in golobice bele,
kanarčku kletko zdaj ravna,
zdaj poje mi vesele.

In časih sede za klavir,
kitaro v roke vzame,
in duh moj sluša, sluša jo,
in sreča ga objame.

Tam gleda duh moj vse te tri,
kako v skrbéh so zame,
kako sem zanje, Bog sam ve,
vnet od ljubezni same!

Materina molitev.

Tebi, o Marija,
srce govori,
saj sirotam mati
si najboljša ti.
Dragica je moja
z mano čisto sama,
ateja je skrila
črna, mrzla jama...
In v naročju mojem
dete trudno spi,
čuvaj ga, Marija,
čuvaj mi ga ti!
V snu se mu prikaži,
ti ga potolaži,
ker si brez prestanka
ateja želi!

Naš dedek.

Naš dedek pri mizi sedé
in knjižico v rokah drzé
in pridno in vztrajno beró
in pravijo to nam in to...

O, koliko lepih reči
od njih smo čuli že mi,
a to je najlepša reč,
a to nam je najbolj všeč:

»Ko pride zrelejši vam čas,
takrät vam ostavim jaz
vse knjige te, ves ta zaklad,
tako imam vnuke vas rad!«

Božične sanje.

Na zemljo pada noč,
prihaja sen cvetoč
in Milanu in Slavici
objema trudni glavici.

Dva angela prišla
v oblakih k njima sta,
in pesem zadonela je,
in zvezda zagorela je.

Nje jasni, zlati svit
po sobi je razlit,
in svečica pri svečici
užiga se na smrečici.

Izpòd zelenih vej —
to čudo božje glej! —
igračice prihajajo,
ob smrečici postajajo ...

Ko sta zbudila se,
to sta čudila se :
Vse te reči imela sta,
za Božič jih prejela sta !

Mudi se, mudi!

Tine:

Hej, prijatelj, v šolo
se mudi,
a do šole dolga
pot drži.
In da krajša bo mi
dolga pot,
na saneh bom zdrčal
brž od tod.

Pavle:

Ako pot je dolga,
nič ne dé,
mlade so in urne
mi nogé.
Najsi zdaj me reže
v nos, v bradó,
v šoli pa obema
bo gorkó.

V sanjah.

Leži na posteljci in spi,
na smeh se Milica drži
in sanja, sanja, sanja...

Po njo je angelček dospel,
med zvezdice jo s sabo vzel,
in luna se ji klanja...

Zvečer.

Zdravo Marijo
že zvoní,
pa molimo
tudi mi :
Bogec predobri,
daj nam, daj
sladko spanje,
sveti raj!

V aprilu.

Mati Milici so rekli,
da april je nagajiv:
zdaj ti solnce toplo sije,
zdaj ujame te naliv.

No, pa Milica je modra
in dežnik razpet ima,
da jo brani solnčnih žarkov
in da brani jo dežjà.

Pouk.

Angelček poje v oblakih,
ptička na veji sedi,
angelček gleda na zemljo,
ptičico peti uči.

Sluša priroda te glase,
cvetke zbudé se tedaj,
in po dolinah in gričih
zlati razlije se maj.

Molčeča Anka.

Oh, ta mlečna kaša!
To jaz rada jem,
toda tega prav nikomur
ne povem!

Da bi mi jo snedli,
tega se bojim,
in zato je res najbolje,
če molčim.

Pripovedka

o psičku Kradežu in muciki Sladici.

(Iz devete dežele.)

Šla sta Kradež in Sladica,
koder pot drži,
a na zidu klobasica
lepa se suši.

Ah, kako oba zamiče
ta vabljiva reč!
In Sladica brž zakliče:
»To je meni všeč!

Kradež, kar po lestvo steci,
nič se bati ni!
Krčmarica zdaj pri peči
trdno, sladko spi.«

Kradež vzame klobasico,
dá Sladici jo:
»Ti si vzameš polovico,
druga zame bo.«

Ali mati krčmarica
spala ni takrat;
kri je šinila ji v lica:
»Ha, le čakaj, tat!«

Brž je stekla po vojaka,
rekla mu tako:
»Lepo delo tam vas čaka,
pojdite z menó!«

Jedla Kradež in Sladica
še sta zadnji kos,
takrat stopi pa pravica
jima že pred nos.

Brž Sladica jo pobriše,
Kradež od strahú
omedli in komaj diše,
joka: »Hu, hu, hu!«

Krčmarica mu zaveže
žalostne oči,
a vojak po puški seže
in ga ustrelj.

Meni svetlo sabljo
je skoval,
z njo pa po glavah bom
Turkom dal!

Pravljica o dečku in angelčku.

Bolan je deček bil,
solzé je grenke lil,
in vsa, in vsa zdravila
nič niso mu hasnila.
Ob hiši so veseli
otroci pesmi peli,
preležal noč in dan
on v sobi je bolan.
Kaj pa stori nekoč?
Vso zbere slabo moč,
pero v ročico vzame
in pisati to jame:
»Ah, angelček ti moj,
ah, vzemi me s seboj,
ah, strašno mi težkó je,
ah, strašno mi hudó je!«
Ko miren leže spat
sen ga objame zlat,
a pismo drobno to
kar samo gre v nebo...

Tam angelček leti
in pisemce dobi,
v rokó ga nežno vzame
in sede, brati jame...
Pa dobro se mu zdi
in k Bogu poleti,
pokloni se globoko,
dá pisemce mu v roko.
Vse tiho krog in krog,
saj bere ljubi Bog...
Ah, bere in smehljaje
to naročilo daje:
»Čuj, angelček ti moj,
pa vzemi ga s seboj,
da več ne bo hudó mu,
da več ne bo težkó mu!«
Zvonovi so zapeli,
in dečka v grob so deli...
Zdaj, ko vam pravim to,
dom njemu je nebo.

Želja rožice.

Pridi, solnčece, pridi
in me poglej,
s svojim me zlatim očescem
zopet ogrej!

Žalosten svet je pozimi
in hladan,
ali spomladi, spomladi
svet je krasan.

Meni pognalo bo cvetje
živo spet,
pridi, solnčece, pridi
rožico gret!

Naročilo.

Ptičke moje, ki ste odletele
tja na jug, na solnčno stran,
pa pozdravite z veselim petjem
vso široko, cvetno plan!

Tam prebiva mlada mi kraljica
nežnih in cvetočih lic,
ta uči vas ptičke žvrgoleti,
ta pošilja nam cvetic.

Lilije cvetó ji ob prestolu,
rdeči nagelj, rožmarin,
oljka boči se nad njeno glavo
in citróna in jazmin.

Koder plavajo oči sanjave
v širi svet, v visoki zrak,
ah, povsod trepeče solnček zlati,
v srce sili čut gorak.

Tamkaj se zbude srebrne strune
in se v pesmi oglašé,
tamkaj pómlad večna in bogata
po poljanah širnih gre...

Tamkaj je morjé globoko, nemo —
lepa pot v še lepši svet —
jadral bi po njem do tja, kjer nébes
sanja, z našo zemljo spet.

In odgrnil bi oblake sinje
in zagledal bi nebo,
pa bi stopil vanj s ponižnim srcem,
dal Bogú v pozdrav rokó!

Črtice iz življenja

cesarja Jožefa II.

Nabral Solovej.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
PRESS

CHICAGO, ILLINOIS
1964

CHICAGO, ILLINOIS
1964

Cesar Jožef II., slavni sin slavne cesarice Marije Terezije, je bil rojen leta 1741. Po smrti svojega očeta Franca Lotarinškega (umrl 1765.) je vladal avstrijskim deželam skupno s svojo materjo do njene smrti (1780.) Ko mu je umrla mati, je vladal sam do svoje rane smrti (1790.) Cesar Jožef II. je bil prvi avstrijski vladar iz rodú habsburško-lotarinškega. Bil je jako izobražen in ljudomil vladar. Posebno naklonjen je bil kmetiškemu stanu. To svojo naklonjenost je dokazal z odpravo tlake. Takrat je bil namreč kmet grajski podanik. On in njegova družina so morali brezplačno obdelovati graščaku polje, mu kositi travnike, sekati drva, priganjati na lovu zveri i. t. d. Taka dela so imenovali tlako.

Cesar Jožef II. je mnogo potoval po svojih deželah, da se je tako na lastne oči poučil o razmerah svojih podanikov. Na ta način si je

pridobil med svojimi narodi tisto priljubljenost, ki obdaja njegovo ime še dandanes. Potoval pa je navadno v preprosti obleki, da ga ni bilo moči izpoznati.

Iz njegovega življenja nam je ohranila zgodovina mnogo dogodbe, ki označujejo plemenitega vladarja. Nekoliko jih podajam na naslednjih straneh slovenski mladini, ki naj iz njih izpozna srce in duha enega izmed najboljših, najusmiljenejših in najpravičnejših avstrijskih cesarjev!

1.

Še kot princ je prišel Jožef z materjo meseca velikega travna večkrat v grad Luksenburg na ptičji lov. Med tem, ko so pazili lovci na ptiče, se je zabavala družba z različnimi igrami. Če je dobila igro cesarica, je razdelila dobiček manj imovitim osebam svojega dvora ali pa poštenim siromakom.

Nekoč zagleda Jožef, da stoji pred vrati star častnik, čigar žalostni obraz ga jako gane. Vpraša ga po vzroku njegove žalosti. Častnik mu pove, da ima pri vojakihi tri sinove, katerih pa zaradi slabih razmer ne more že dlje časa podpirati. Pravi, da je prosil že večkrat podpore, toda še nikdar

je ni dobil. Jožef potegne iz žepa mošnjo cekinov, jo da častniku in mu ukaže, naj pride vsak dan na Dunaj v cesarski grad. Tu je dobil od princa vselej nekoliko cekinov.

Častnik se je temu čudil. Povedal je to prinčevemu učitelju, ta pa cesarici. Sedaj je Marija Terezija šele razumela, zakaj se ji je sin vselej tako laskal, kadar je sedela pri igri in dobivala. Dobrikal se ji je tako dolgo, da mu je dala nekaj cekinov. Nato je izginil, da odnese denar častniku.

Ta milosrčnost cesarico tako gane, da podeli častniku prošeno podporo. Sina pa ukori samo zato, ker je ni obvestil o stvari in ji ni dal takoj prilike, da bi pomagala ubogemu častniku.

2.

Kot petleten deček zapazi Jožef, da je sluga, ki ga je oblačil, jako žalosten. Vpraša ga, kaj je vzrok tej žalosti.

»Milostljivi gospod!« odgovori sluga.
»Imam tudi čemu žalosten biti, ker mi ni mogoče preživljati mnogoštevilne rodbine.«

Jožef gre takoj k nabiralniku, kjer je imel nekoliko zlatnikov, jih da slugi in pravi:

»Ná, vzemi vse, kar imam, da boš tudi enkrat vesel!«

Sluga vzame sicer denar s srčno zahvalo, toda nese ga učitelju, da ne bi mogel kdo misliti, da ga je izvabil od princa s prihlinjeno žalostjo. Učitelj ga nese cesarici.

Ta dá ves denar zvestemu in ubogemu slugi, pokliče potem princa in ga objame s solzami veselja v očeh.

3.

Ko je bil princ nekoč s svojim odgojiteljem na lovu, ga je hudo zeblo. Obrne se k slugi in pravi:

»Daj mi moj plašč!«

Odgojitelj reče:

»Princ, osebe vašega stanu morajo reči, če govore o sebi: Daj nam naš plašč!«

Nekaj dni pozneje so hudo boleli Jožefa zobje in, spominjajoč se pouka, pravi:

»Ah, naš zob, naš zob!«

Odgojitelj se začudi in pravi:

»Saj mene moji zobje ne bole, temveč samo vas vaši!«

»Sedaj vidim,« pravi Jožef, »da je plašč naš, zobobol pa samo moj.«

4.

Mlademu princu Jožefu se pripeti, ko je jezdil, da pade s konja. Marija Terezija je zapovedala učitelju, ki ga je učil jezdit, naj mu nič ne izpregleda. Zato reče učitelj Jožefu malo hitro:

»Toda, princ, kako se more pasti s konja?«

»V zraku vendar ne morem obviseti,« odgovori princ kratko.

5.

Nekoč vpraša Jožef odgojitelja, kaj pomenita črki L. S. pri tiskanih vladnih odredbah. Ta odgovori pol v šali, pol resno:

»Leges silent.« (Zakoni molče.)

»Jaz vam razvežem jezik!« vzklikne Jožef in udari po meču.

6.

Nekdo je poveličeval na mlademu princu krepost, o kateri je pa sam dobro vedel, da je nima. Zato pravi princ laskaču:

»Žal mi je, da ste postali lažnik. Toda hočem se potruditi, da boste kdaj pozneje lahko govorili resnico.«

7.

Ko si je ogledoval Jožef nekoč še kot mlad princ vojaško četo, reče star vojak polglasno tovarišu:

»Ali ni čudno, da se moram jaz, star vojak, pustiti poučevati tako mlademu vojaku?«

Jožef je te besede dobro slišal. Zapove mu, naj pride z osmimi drugimi možmi k njemu. Ko pridejo, jih začne Jožef posebe vaditi. Stari vojak se je obračal tako dobro, da mu pravi:

»Odpuščam ti mrmranje, ker razumeš svojo stvar tako dobro, in te imenujem za desetnika. Vzemi te zlatnike in uči tovariše, da bodo znali ravno tako dobro kot ti. Toda ne pozabi jim tudi svetovati, naj kar nič ne mrmrajo, ker vsi častniki niso tako popustljivi kot sem jaz.«

8.

Spotoma v Pariz pride cesar Jožef nekoliko prehitro do pošte, kjer ga še niso pričakovali. Zato ni bilo pripravljenih dovolj konj. Poštarju se je rodil namreč ravnokar sinček, zato je poslal v sosesčino po botra. — Jožef ni hotel žalostiti veselega očeta; čaka zadovoljno na konje in se prične med tem s poštarjem pogovarjati. Ker se je zdel poštarju potnik jako dober in prijazen človek, ga poprosi, naj bo on za botra, čemur vladar ugodi.

Ko vpraša duhovnik po krstu kot navadno po botrovem imenu, pravi cesar:

»Jožef.«

»In priimek?«

»Mislim, da je Jožef dovolj.«

»Prosim, ne,« pravi duhovnik.

»Zapišite torej Jožef Drugi.«

»Drugi? Kaj pomeni to? Kdo pa ste?«
vpraša začudeni duhovnik.

»Cesar Jožef Drugi.«

Poštar poklekne pred visokega botra in ga ne more dovolj zahvaliti za veliko milost.

Jožef obdaruje bogato vso družino in obljubi, da bo skrbel za krščenca in se ga vedno spominjal.

9.

Ko je bil leta 1782. papež Pij VI. na Dunaju, pride v cesarski grad pobožen kmet, kjer je čakal do poznega večera, da bi videl papeža, preden odide. Cesar ga dobi tam in vpraša, kaj hoče. Kmet odgovori, da je prišel deset milj daleč, da stoji že ves dan tu, da bi videl papeža. Cesar odvede kmeta k papežu, ki je bil tako ginjen od

te pobožne želje, da podeli kmetu svoj blagoslov.

Kmet odide ves v veselju in pravi, prišedši k straži:

»Če bi vedeli moji rojaki, da sta papež in cesar tako prijazna, bi prišla vsa župnija sem, da bi ju videla.«

10.

Leta 1782. pravi poslanec nekega vojskojočega se kneza cesarju Jožefu, kakor da bi mu bilo prišlo slučajno na misel:

»Če bi se blagovolilo Vaše Veličanstvo udeležiti boja, bi se lahko razširile meje cesarskih deželá.«

Vladar pa odvrne:

»Nimam niti veselja niti vzroka, da bi se spuščal v boj z drugim vladarjem. Svoje slave iščem najrajši v tem, da morem pomagati podanikom do blaginje, in to je moje najljubše opravilo. Če bi se pa primerilo, da bi me nadlegoval kak sovražnik, potem se

bom znal že tudi braniti in upam, da bodo tudi meni pomagali.«

In ko je pozneje, leta 1789., izbruhnila francoska vstaja, in ga je prosila francoska kraljica, Jožefova sestra, pomočnih čet, je rekel vsakemu, ki so ga pregovarjali k temu:

»Dežela in država nimata sestre.«

11.

Meseca listopada leta 1784. izroči Jožef lastnoročno nekemu mlademu možu pohvalno pismo. Vzrok je bil ta:

Umrl je bogat oče in zapustil petero otrok. Ko so odprli in prebrali oporoko, je bil ta mladenič izmed otrok edini navzoč. Začuden bere besede: »Vsakemu svojih štirih otrok zapuščam po 40.000, petemu (hčeri) pa le 10.000 gld.« — To ga je hudo bolelo. Še tisti dan gre k svojim bratom in sestri in pravi:

»Čujte! Oče je enega izmed nas tako-rekoč prezrl; zapustil mu je manj kot ka-

teremukoli izmed nas ostalih. Razdelimo si vso dedščino na pet enakih delov.«

Vsi so bili s tem zadovoljni, ker se je bal vsak, da ne bi bila zadela nesreča njega. Mladenič napravi takoj pismo in ga da podpisati vsem dedičem. Končno jim pove, da je tista, ki jo je prezrl oče, njih sestra.

Ko zve cesar za plemenito delo poštenega mladiča, ga da poklicati predse, ga pohvali in mu obljubi skorajšnje povišanje v službi.

12.

Ko se je pripravljajl Jožef leta 1785. na potovanje v Italijo, se spomni na večer pred odhodom še na pisma, ki jih je moral vzeti na vsak način s seboj. Misleč, da jih je pozabil v sprejemni dvorani, pošlje tajnika po nje. Toda pisem ni bilo, zato je mislil, da so v njegovi učni sobi v Šenbrunu, zato da tajniku ključe, naj jih gre iskat. Tudi tam ni bilo pisem. Že pozno zvečer ga pošlje v svojo sobo v Luksenburg in mu naroči,

naj se takoj vrne, sicer ne bo imel vso noč miru. Tajnik hoče, prišedši v Luksenburg, naravnost v cesarjevo sobo.

»Stojte, gospod!« pravi stotnik, ki je bil na straži. »Vsa čast vam sicer, toda v cesarjevo sobo vas ne morem pustiti, ako mi ne prinesete pismenega dovoljenja Njegovega cesarskega Veličanstva.«

Tajnik mu pove, da je to nemogoče in da naj napravi enkrat izjemo, ker vladar na vsak način stvar potrebuje in noče iti prej spat, dokler mu kakor hitro mogoče stvari ne prinese.

Previdni stotnik vzame štiri može s puškami, odpre sobo in ko najde papirje tam, jih vzame, odvede tajnika s stražo k cesarju in mu izroči pisma. Cesar se začudi početkoma, ko zagleda stražo; ko pa sliši stotnikovo opravičilo, pravi:

»Res, na tak slučaj nisem pomislil. Ravnali ste prav, kakor vam je velela službena dolžnost.«

In stotnik je dobil od cesarja petdeset zlatnikov.

13.

Leta 1784. preloži Jožef kraljevo ogrsko predsedništvo in s tem zvezane urade v Pešto. Zato ga prosi župan, da bi mu smel postaviti iz hvaležnosti spomenik. Jožef zapiše na konec prošnje, ki jo je dobil na Dunaj:

»Kadar urede Ogri urbarije (knjige, kjer so vpisana plačevanja kmetiških podložnikov) kakor so urejena po ostalih mojih deželah, kadar odpravijo podložništvo in urede posestva, takrat, mislim, zaslužim spomenik vsega naroda. Da sem pa dal sedaj Peštancem priložnost, da podraže in spečajo vino, meso in stanovanja, zato ne zaslužim in ne dovolim spomenika sebi na čast. Jožef.«

14.

Nekoč pride k cesarju Jožefu grof in ga prosi, da bi mu podelil službo dvornega nadhlevarja. Jožef odgovori:

»Tega ni mogoče, pač pa vas imenujem za nadkuharja.«

Grof odgovori:

»Tako nekako se mi je zdelo. Če bi se bil naučil kuhe, bi bil sedaj že gotovo dvorni nadhlevar.«

Jožef se, niti najmanj razžaljen, nasmeje in podeli grofu zaželeno službo.

15.

Poleg cesarskega gradu je stala hiša nekega krojača, in ob zadnji steni njegove hiše so bili prostori za dvorne pse. Nekoč pride krojač k cesarju Jožefu, se pritoži zaradi pasjega lajanja in prosi, naj bi imeli pse kje drugod. Cesar odgovori, da ni drugega prikladnejšega prostora. To krojača razžalosti. Cesar ga izkuša potolažiti in pravi, da stvar ni ravno tako neznosna. Ker pa krojač ne neha prositi, pravi cesar:

»Gospod sosed, jaz vam ne morem pomagati. Morate me tožiti, in če dobite tožbo, se uklonim razsodbi.«

»Že prav,« pravi krojač, »toda noben pravoslovec mi ne napravi zoper Vaše Veličanstvo tožbe.«

Cesar mu pojasni, da mora opravičeno tožbo napraviti vsak odvetnik zoper kogarkoli, in sodnik mora soditi po zakonu.

»Recite le odvetniku, da vas pošiljam jaz k njemu,« pristavi nazadnje cesar.

Odvetnik, na katerega se je krojač obrnil, mu početkoma noče napraviti tožbe. Šele ko mu pove, da mu je vladar izrečno nasve-toval, naj toži, naredi pritožbo.

Ko razglasi sodnik razsodbo, da morajo pse odstraniti, dá poklicati vladar soseda in pravi v šali, da se ne bo pokoril razsodbi. Krojač vzklikne žalostno:

»To sem si takoj mislil.«

Cesar se nasmeje in pravi:

»Veste kaj, gospod sosed? Odkupim vam hišo. Za koliko jo date?«

»Za 10.000 gld.,« reče krojač.

»Že prav, vsoto res dobite,« pravi cesar, »in prosto vam je tudi, da stanujete še nadalje v hiši zastonj, dokler živite!«

Kdo je bil te nagle in dobre kupčije bolj vesel kot naš krojač, ki ga odslej naprej psi niso več motili z lajanjem.

16.

Nekoč se je izprehajal cesar Jožef, kakor je imel večkrat navado, popolnoma sam po dunajski okolici. Na tem izprehodu sreča šepajočega starčka, ki se mu je brala poštenost z obraza. Berač sname čepico in pozdravi ponižno neznanega gospoda.

»Kdo pa ste?« ga vpraša cesar.

»Sedaj sem berač, svoje dni pa sem bil imovit kmet. Toda nesrečni časi in deloma tudi zli ljudje so me spravili na beraško palico. Bil sem predober in imel sem tudi vse ljudi za dobre.«

Vladar dá starčku tolar, ker je verjel poštenemu obrazu.

»Bog vas blagoslovi za to,« pravi starček hvaležno, »in vam daj zdravja na duši in na telesu.«

To cesarju tako ugaja, da pravi prijazno:

»Bog usliši vašo prošnjo in vašo molitev, ker če ni človek zdrav na duhu in na telesu, potem nima življenje nikake vrednosti. Pridite te dni v cesarski grad. Jaz sem cesar sam in vam dam redno podporo, če se prepričam, da ste vredni podpore.«

Starček poklekne pred njim. Od ginjenja in srčnega veselja se mu zasvetijo v očeh solze. Dene na prsi desnico in pravi:

»Dobrotljivi cesar! Bog mi je priča, da si nisem svest nikake krivde.«

In tako je tudi bilo. In redna letna pokojnina je bila posledica cesarjeve milosti in dobrotljivosti.

17.

Neki krščen žid pride nekoč na oni hodnik v cesarski grad, kjer je vsakdo lahko govoril s cesarjem. Tam se začne bahati z

zaslugami, ki si jih je pridobil za katoliško vero, ker se ni dal krstiti samo on, temveč ker je nagovoril k temu tudi sestre in brate. Slednjič prosi za pokojnino. Cesar ga prime za roko in pravi:

»Delovali ste tako plemenito in vzvišeno, da vam ne morem plačati jaz; to vam povrne sam Bog.«

18.

Nekoč je stal cesar Jožef sredi prosilcev in slišal, kako so govorili med sabo:

»Kako prijazen, kako dobrotljiv in dober gospod!«

Obrnivši se, pravi:

»Dobro, ljubi otroci, čemu se čudite temu? Nisem li vaš oče in vaš prijatelj?«

19.

Nekoč je stal v cesarskem gradu star kmet z dvema košaricama v roki. Jožef ga vpraša, kaj hoče tu. Kmet odgovori prosto-dušno, da želi, da bi blagovolil cesar vzeti te dve košarici jagod kot majhen dar. Cesar

pogleda kmeta, malo pomisli in ga vpraša, če mu nî prinesel že prej dvakrat jagod.

»Da, res, Veličanstvo, ravno ko je bila ruska vélika knjeginja tu.«

Cesar vzame obe košarici, dá kmetu nekaj cekinov in pravi:

»To je bilo pred petimi leti. Takrat ste bili stari 75 let. Nosite mi še deset let, če bom živel, takih jagod iz svojega gozda. Jako me bo veselilo.«

20.

Nekoč pride v cesarski grad mož objokanega obraza, se potoži ljubeznivemu vladarju in pravi jokaje:

»Peljal sem s čolnom sadje prodajat. Ko prodam in se hočem odpeljati domov, me ustavi pri ravnateljstvu za vodna dela uradnik in me vpraša, koliko hočem za čoln. Pravi, da je Vaše Veličanstvo ukazalo, da naj pokupijo vse čolne, kolikor jih je le moči dobiti. Jaz sem zahteval 70 gld., ker sem moral tudi sam dati toliko zanj.

Toda tedaj se mi zasmеjejo vsi in pravijo, da cesar ne dá več kot 20 gld. In toliko mi tudi odštejejo in me prisilijo, da sem vzel denar. Storil sem to s težkim srcem. Zato mi dajo svet, naj grem sam k cesarju in si poiščem pravice.«

Jožef ne odgovori niti besedice, temveč se odpelje takoj k dotičnemu uradu za vodna dela, si da prinesiti računsko knjigo in najde tam zapisanih kot izdatek za čoln 80 gld. Takoj pošlje po policijo in ukaže zapreti uradnika, ki je tako osleparil ubožnega kmetiča, kmetu samemu pa ukaže dodati za čoln še 60 gld. in ga nagradi še za prebito skrb in žalost.

21.

K Jožefu pride mlad človek s prošnjo, naj mu podeli službo, ki bi bila primerna zaslugam njegovega očeta. Jožefa pa je jezilo, da se upa sklicavati mladi mož na zasluge dobrega očeta, dočim ni znal sam niti dobro imena zapisati. Obljubi mu primerno službo, mu da zapečaćeno pismo na

ravnateljja neke ljudske šole. Ko ta odpre in prebere pismo, pokaže tudi prosilcu cesarjevo pismo te-le vsebine:

»Izročilec naj se poučuje najprej v javni šoli v predmetih nižjih ljudskih šol, da se pripravi slične ljudi do tega, da bi ne prosili za službe, če ne znajo niti popolnoma brati in pisati.«

22.

Bogat mož pride k Jožefu in ga prosi za podelitev neke ustanove za svojega učenca se sina, katerega tudi obenem vladarju predstavi. Ta je bil jako gosposko napravljen in imel dve uri z dolgima, zlatima verižicama, s katerima se je igral, med tem ko je govoril oče s cesarjem in rekel, da ne more dajati sina brez rečene podpore več v šolo.

Vladar odgovori:

»Tega tudi ni treba. Vidim namreč, da sta sinu njegovi uri izredno všeč. Dajte ga torej učiti za urarja.«

23.

Star plemenitaš poprosi cesarja za podporo, sicer bi moral iti beračit. Jožef ga vpraša, če nima kot plemenitnik nič posestva. Plemenitaš odvrne solznih oči prostodušno:

»O, cesarsko Veličanstvo, na moja posestva ljubi Bog ni mislil pri stvarjenju sveta.«

Ta odgovor je ugajal vladarju tako, da mu podeli zaželeno podporo.

24.

Visokošolec, ki se je učil zdravilstva, prosi cesarja za ustanovo. Cesar se hoče prepričati, če kaj zna, zato ga vpraša, kako se mora ravnati z neke vrste soljo, ki se jako rada razstopi, da se ne razleze.

Dijak ni pričakoval od cesarja takega vprašanja, zato odgovori ves v zadregi:

»Mora se jo dobro shraniti v steklenice.«

Cesar se nasmeje in mu podeli ustanovo z opombo, naj se le pridno uči.

25.

V dunajski zastavnici je bilo nekoč ukradenih 4360 gld. Sumili so, da je ukradel denar blagajnik. Zato ga zaprejo in v ječi tako mučijo, da prizna zaradi bolečin, da je res ukradel denar. Črez nekaj dni se javi nek poštni sluga brez službe pri sodišču, da je on ukradel denar in zapravlil že 1300 gld. To seveda vse ljudi razburi. Pri zaslišanju pripozna vso stvar in dobi zaslužen kazen.

Nedolžni blagajnik je moral osebno pred cesarja. Dobil je povrh tega, da je bil zopet sprejet v službo, še letnih 200 gld. doklade.

Zaradi tega žalostnega slučaja popolnoma prepove cesar trpinčenje pri preiskovanjih, katero je odpravila že Marija Terezija.

26.

Početkom meseca sušca leta 1782. pridejo k cesarju Jožefu predstojniki mestne mesarske zadruge in ga prosijo za povišanje

mesne cene, češ, da ne morejo izhajati pri tako nizkih cenah. Jožef odgovori:

»Veste kaj, če ne morete izhajati, popustite obrt. Izmed vaših pomočnikov se že najdejo ljudje, ki bodo zmožni, da bodo sekali in prodajali meso po dosedanjih cenah. Če bi se našli dalje kateri, ki bi svojevoljno in skrivaj povišali ceno, ali ki bi dajali odjemalcem mesto dobrega mesa slabo za določene cene, tisti bodo jako strogo kaznovani.«

Te besede ohranijo mesu nekaj časa staro ceno. Početkom velikega srpana se je pa moralo dovoliti mesto 6 kr. za funt govedine 7 kr. Teletino so pa smeli prodajati, po čim so jo mogli. Toda to zvišanje so si dobili mesarji po napačnih poročilih. Ker so začeli ljudje glasno mrmrati, dá vladar stvar natančneje preiskati in pride goljufiji na sled. Zato je bila določena za ubožne sloje že 4. velikega srpana zopet stara pristojbina po 6 kr.

Cesar Jožef ni bil sovražnik dobrih odgovorov in je izpregledal zaradi njih marsikako predrznost.

Nek uradnik je bil hudo vdan pijači. Zanimarjal je zaradi tega celó večkrat službo. Jožef mu je bil naklonjen zaradi zmožnosti in drugih dobrih lastnosti. Nekoč mu dá v zasebnem zaslišanju očetovski ukor in mu priporoči, naj ne pije toliko vina in naj bolj pazi na red in delo, ker sicer se lahko pripeti, da izgubi prej ali slej službo. Slednjič pravi, žugaje s prstom:

»Z vrčem se hodi tako dolgo po vodo, dokler se ne ubije.«

Uradnik ga hitro prekine in pravi:

»O, cesarsko Veličanstvo, tega se mi ni treba bati. Moj vrč ne hodi nikdar po vode, temveč po vina.«

Jožef se nasmeje in ga odpusti. Uradnik se je res poboljšal.

28.

Oženjen cesarski uradnik je služil že mnogo let za 300 gld. plače. Ker se mu je družina vedno množila, prosi predstojnika večkrat za povišanje plače. Ta mu reče naposled, naj se obrne na vladarja, in mu svetuje, naj prosi povišanja za 100 gld. Jožef prebere prošnjo, vidi, da so vzroki podpore res upoštevanja vredni, usliši prošnjo in zapiše pod njo:

»Takemu mnogo let zvestemu uradniku gre več; v prihodnje naj ima 600 gld. plače.«

Uradnik se mu pride zahvalit in mu hoče poljubiti roko. Jožef mu pa ne pusti, temveč reče:

»Ne, moja roka ni svetinja!«

29.

Za vojaških vaj v Pragi ni živel Jožef v cesarskem gradu, temveč v gostilnici »Pri belem levu«. Med vajami po okolici je stanoval v neki gostilnici v vasi Hlaubetinu,

uro hodá od Prage. Okrog je bilo nameščeno vojaštvo.

Tisti čas je bil v gostilnici »Pri treh krapih« konjski kupec Julijus iz Hamburga. Ta je imel jako lepe konje. Nekoč prosi prijaznega vladarja, naj si ogleda njegove konje. Cesar pride v gostilnico z nekolikimi pobočniki, si ogleda konje, jih pohvali in vpraša za ceno tistih najlepših, ki so mu najbolj ugajali. Ko vidi, da so predragi, ne kupi nobenega, temveč dá kupcu dvanajst zlatnikov za trud. Ta se pa brani iz same napačne sramežljivosti, zato ga vpraša cesar:

»Ali nima gospod nič svojih ljudij?«

Konjar zardi, se pokloni, vzame denar in ga razdeli polovico med svoje hlapce, drugo pa vtakne sam v žep.

Nekoč je sedel Jožef v uti na vrtu neke gostilnice na kmetih. Mimo pride tujec, gre tudi v uto in si naroči vina. Bil je Francoz.

Cesar, ki se je jako rad pogovarjal s tujci, vpraša tudi tega prav prijazno, kam gre.

Tujec mu pove, da na Dunaj.

»Smem vprašati, s kakim namenom?«
vpraša dalje cesar.

»Nameravam vstopiti v cesarsko vojsko.«

»Mislite, da se tam tako lahko dobi službo?«

»Bil sem četnik v kraljevi francoski vojski. In ker je sedaj na Francoskem popolen mir, kjer se človek ne more odlikovati s hrabrostjo, sem vzel odpust in hočem poizkusiti srečo v avstrijski službi.«

»Imate pa tudi kaj priporočilnih izpričeval?«

»Seve. Če se hočete prepričati, pogledjte!«

Francoz jih potegne iz listnice in dá cesarju več listin na mizo. Ta jih pogleda, vidi, da ga jako priporočajo, in pravi:

»Izpričevala govore jako za vas. Veste, jaz sem cesarjev komornik in poskrbim, da pridete predenj. Le pridite pojutrišnjim v njegovo predsobo, da vas odvedem predenj.«

Francoz ga srčno zahvali in mu obljubi, da pride o pravem času na dotično mesto. In tako je bilo. Francoski četnik je stal še nekaj časa med čakalci v cesarjevi predsobi, ko pride cesar, oblečen ravno tako kakor je bil pred dvema dnevoma. Ko ugleda tujca, mu pomigne in ga odvede v sobo, iz katere je bil sam prišel.

»Počakajte samo malo tukaj,« pravi, »boste takoj poklicani notri.«

Nato se cesar zopet oddalji. Črez nekaj časa pride njegov komornik in odvede Francoza v cesarjevo sobo. Cesar je stal tu v praznični generalski obleki. Francoz se spoštjivo približa in prične govoriti. Čudno se mu pa zdi, da je ta, ki stoji pred njim, docela sličen onemu, ki se je izdal za cesarjevega komornika. Cesar se mu nasmeje in pravi:

»No, midva se že poznavava. Vaša prošnja bo uslišana. Imenujem vas četnikom v svoji vojski, in morali se boste odpraviti k četam, ki pojdejo nad Turke. Vediti se lepo in hrabro

in nikdar se ne boste kesali, da ste stopili v mojo službo.«

Četnik se je res vedel tako dobro, da je bil povišan v generala.

31.

Nekega večera pride Jožef mnogo prej kot po navadi od družabnega večera pri knezu Lihtenštajnu. Stopivši na hodnik, kamor so držala vrata njegove sobe, in kjer je stala straža, zapazi, da stražnik ni nič pozdravil, temveč stal, naslanjaje se na zid, mirno kot kamen, zavit v plašč; bilo je namreč jako mrzlo. Cesar stopi k straži in vpraša po vzroku čudnega vedenja. Stražnik pade cesarju pred noge. Ta se začudi in stopi korak nazaj, ko se plašč odpne in pokaže dekliška postava.

»Kdo ste?« vpraša cesar nevoljno.

»Hči dvornega nadzornika,« odgovori skromno prestrašena deklica.

»In zakaj ste tu, in kje je stražnik?«

»O, milostljivi vladar, odpustite! Šel je na čašico kave v bližnjo kavarno, da se pogreje, ker je tako silno mraz, takoj mora biti zopet tu. Jaz sem njegova nevesta in ga nadomeščam. Nisva mislila, da pride Vaše Veličanstvo tako hitro domov.«

»Lepo, lepo,« pravi cesar. »No, se bo že vedelo kaznovati begunca. Zapustiti stražo, je eden izmed glavnih vojaških pregreškov.«

Uboga deklica začne bridko jokati in prositi.

»O, cesarsko Veličanstvo, vedno blagovolite biti tako usmiljeni, blagovolite odpustiti tudi mojemu Jožefu, a kaznujte rajši mene, zakaj jaz sem ga zavedla k temu pregrešku. Saj je tako dober in cesarja ljubi črez vse.«

Cesar se nasmeje in pravi:

»Glej, glej, grešnik je dobil v vas dobrega zagovornika. No, no, le idite. Izpregledam mu toliko, kolikor je možno izpregledati.«

Deklica odide, cesar se zavije v stražnikov plašč in prične hoditi kot straža gorindol. Komaj deklica izgine, že pride stražnik. Že od daleč vpije:

»Hvala ti, draga Lujiza, za prijaznost. Sedaj mi je zopet gorko.«

»In jaz ti podkurim še bolj,« plane nanj cesar.

Vojaka prestraši njegov glas, in ker tudi obenem izpozna cesarja, poklekne predenj in vzklikne:

»Vaše Veličanstvo, hudodelnik sem. Toda Vaše Veličanstvo je navadno tako dobrotljivo in milostno.«

»Vstanite in odidite na mesto, dokler vas ne premené. Potem odidite v stražnico in čakajte tam daljnih ukazov.«

Vladar povpraša takoj prihodnje jutro po razmerah svojega grajskega nadzornika, zlasti po vedenju njegove hčere. Ko zve samo dobre stvari, zapove, naj pride oni stražnik k njemu. Ko ta pride, pričakuje v

največjem strahu predpisane kazni, in cesar mu pravi nekoliko trdo :

»Takah stražnikov, na katere se mi ni moči zanesti, ne morem trpeti v svoji bližini. Zaslužili ste, da vas odpustim iz službe, in tako tudi je!«

Krivec pade predenj in ga prosi odpuščanja, sklicujoč se na veliko cesarjevo milost.

»Nič,« pravi cesar že nekoliko milejše. »Vi morate z Dunaja in iti v vojsko; vojska vas že ogreje!«

»Kakor blagovoli zapovedati Vaše Veličanstvo; hvala za milostno kazen.«

»Že dobro! In da dobite priliko, da se prepričate sami, kako kazen zasluži prestopnik zoper opravičnik, vas povzdigujem za stotnika. Tu imate moči in oblasti dovolj!«

Mladi stotnik ni vedel od samega veselja, kaj naj bi počel. Niti besedice ni mogel izpregovoriti. Veselje se mu še poveča, ko pravi cesar dalje:

»In če se boste dobro vedli, če boste prijazni z ljudmi, usmiljeni in hrabri, lahko vzamete po končani vojni nevesto v zakon.«

Nato dá presenečemu vojaku z roko znamenje, da je odpuščen. Od tod pohiti k nevesti, kjer so z njenim očetom in njegovimi ostalimi otroki vred hvalili in blagrovati dobrega cesarja.

32.

Cesar Jožef ni ljubil prevelikega blišča. Tudi v jedi je bil jako zmeren. Samopašnost in potratnost je grajal ob vsaki priliki, zlasti pri osebah, ki so zaradi tega ubožale.

Nekoč pride k njemu vdova višjega častnika. Bila je bogato oblečena, zlasti zlato avbo je imela po tedanji noši izredno visoko. Izroči mu prošnjo za povišanje pokojnine. Cesar prebere prošnjo in si ogleda natančno prosilko, ki je bila videti jako zdrava in debelušna. Nato ji dene roko na glavo, malo potlači visoko avbo in pravi:

»Malo nižji naglavni nakit, potem pa že pojde.«

Vdova ni dobila doklade.

33.

Neka častniška vdova poprosi cesarja za pokojnino. Cesar jo vpraša, če ima kaj otrok. Odgovori mu:

»Da, tri gospodične in dva mlada gospoda.«

Cesar odgovori:

»Jaz sem tudi imel deklico, pa mi je žalibog umrla! Vaše gospodične in mlada gospodiča bodo že lahko živeli, samo poskrbite, da se kaj koristnega naučé.«

34.

Nekoč pride k Jožefu žena nekega hudodelca in ga prosi jokaje pomoči, ker sicer mora poginiti od lakote in uboštva, dočim je živela odslej ravno komaj od miloščine. Jožef ji pravi, da ji pokojnine ne more dati, ker je bil njen mož prevaral državo. Toda

ker pa sama ni kriva moževih grehov, ji hoče dajati do njene smrti vsako leto iz svoje blagajnice po 500 goldinarjev.

Takoj ji pa dá 100 cekinov in najstarejšemu sinu službo s pripomnjo, naj nikar ne posnema očeta, temveč naj ostane vsekdar dober državljan.

35.

Na nekem potovanju bi se bil kmalu cesarski voz prevrnil, pri čemer si zlomi komorni sluga nogo. Cesar ukaže izpreči enega konja, ga zasede in dirja v bližnjo vas. Sluga je pa vozil počasi za njim.

V gostilnici, kjer so bolniku uravnali in obvezali nogo, je bila postrežba jako prijazna in cena. Cesar se začne pogovarjati s krčmarjem in ga vpraša po razmerah. Krčmar, zgovoren in pameten človek, mu potoži svoje slabo stanje, ponavlja je vmes besede:

»Nimam pač sreče.«

Jožefa je veselila moževa odkritosrčnost. Za dokaz, da je prišla zanj enkrat sreča z

Dunaja, mu da 500 zlatnikov in mu izroči v oskrbo bolnega slugo, dokler se ne pozdravi popolnoma. Naroči mu, naj ga spremi potem na Dunaj.

Ko bolnik ozdravi, ga krčmar pelje na Dunaj, izroči cesarjevi materi Jožefovo lastno-ročno pismo in dobi od Marije Terezije po en cekin za vsak dan, kolikor jih je rabil za pot sem in nazaj.

36.

Neki kmet zve, da bo potoval cesar tudi skozi njegovo vas. Takoj osedla konja, ga okraši, kolikor je mogel, in gre z njim na cesto čakati, da bi ga podaril cesarju za ježo. Kar prijezdi človek in vpraša kmeta, koga čaka.

»Cesarja čakam. Rad bi mu dal konja za ježo.«

»Dajte meni konja!«

»Kaj vam pa je?! Iz tega ne bo nič. Jako pohlevna živalca je, in ne bo nosila na

hrbtu nikogar drugega, razen dobrega cesarja Jožefa.«

»Dam vam nekaj zlatnikov; pustite me, da ga samo malo zajezdim.«

»Škoda za vsako besedo. Četudi bi kupil gospod konja in mi ga plačal kraljevsko, pa mu ne pride na hrbet.«

»Čuden človek! Saj sem jaz cesar sam, me pač ne poznate.«

»Hočete me imeti samo za norca. Saj nisem tako neumen! Kaj bi bilo, če bi potem cesar res prišel, in bi jaz ne imel konja? Potem bi se pa jezil. Že tako dolgo se veselimo na to.«

»No, pa pogledajte sem in mi verujte vendar, da sem cesar sam.«

Bil je res sam Jožef, ki je kazal kmetu pod površnikom skrito zvezdo.

»O, tako me gospod vendar ne opehari, saj sem videl po mestih že mnogo takih stvari. In vendar ni bil vsakdo cesar, ki je imel zvezdo.«

Med tem se je približalo cesarjevo spremstvo, in šele to kmeta popolnoma prepriča, da je bil **tujec** res pričakovani cesar sam.

37.

Ko pride Jožef na potovanju v Italijo iz Celovca, se mu stare kolo. Prišli so komaj do bližnje vasi. Vaški kovač je bil takoj pripravljen, da popravi kolo. Ker je bil pa sam v kovačnici, ni imel nikogar, da bi mu bil gonil meh.

»No,« pravi Jožef, »to je dobro sredstvo, če se hoče človek dobro ogreti,« in začne goniti meh sam.

Po končanem delu zahteva kovač popravo samo 6 grošev, češ, da ne more zahtevati več, ker mu je gospod pomagal. Jožef mu da šest cekinov in sede v vozi. Kovač debelo pogleda in pravi:

»Gospod, to je samo zlato, tega tu ne morem ne zmenja.«

Vladar odgovori, naj zmenja denar, kjer hoče in naj obdrži, kar dobi nazaj, ker mu

je pustil goniti meh in se ogreti. Nato se odpelje.

38.

Ko je bil tabor blizu Pešte, prevrne hlapec voz in si zlomi nogo. Jožef jezdi takoj k njemu, ukaže svojemu zdravniku, naj ga obveže, nato pa dá hlapcu še 100 cekinov za zdravilne stroške.

39.

Ko je potoval cesar Jožef po Nemškem, pride v nedeljo popolnoma neznan v neko aško cerkev. Ko začne cerkovnik pobirati nabiranimkom krajcarje, dene cesar predse na klop goldinar. Zraven njega je pa sedel mlad plemenitaš, ki dene na klop z nekako zaničljivim posmehom cekin — Jožef tudi, in tako naprej, dokler nista imela vsak po 12 cekinov pred sabo. Nato pride cerkovnik do

prav bogato ter pokaže na ta način samoljubnemu plemenitniku pravo pot.

40.

Jožef je ljubil tudi podložne Slovane, ker je videl, da so pridni, v boju hrabri in vesele prirode. Znal je tudi slovanske jezike in govoril po svojih potovanjih rad s Slovani po domače.

Ko obišče nekoč tedanjo viteško akademijo v Brnu, vpraša ravnatelja, katerih jezikov se uče mladeniči. Ta odgovori:

»Francoski, laški in angleški.«

»In zakaj ne pred vsem slovanskimi jeziki?« vpraša cesar; »saj imam med podložniki več Slovanov kot Francozov, Lahov in Angležev.«

41.

Ko se pelje cesar Jožef nekoč po

»Na zajtrk k svojemu dobremu prijaju,« pojasni častnik.

»Kaj pa boste dobili tam? Kavo?«

»Še!«

»Ali gnjat?«

»Še više!«

»Mogoče kračice?«

Častnik prikima veselo:

»Uganili ste!«

Črez nekaj časa vpraša častnik cesarja:

»Ali mogoče služite pri vojakihi?«

»Da.«

»Naibrž to kadet!«

»Više!«

»Torej podporočnik?«

»Še više!«

»Torej nadporočnik!«

»Le še više, le še više!«

Častnik ugiba vedno više — do maršala; slednjč vzklikne:

»Ali ste mogoče celo naš milostljivi vladar!«

»Jganili ste!«

Ko se cesarju Jožefu 14. sušca leta 1798 udere kri, vpraša zdravnika, grofe Št. če je bolezen nevarna. Ko mu ta pritrdi, pravi:

»Torej se hočem pripraviti na smrt.«

Ko prejme zakramente za umirajočega, uredi še več važnih državnih stvari in popiše določila ravno sklenjenih pogodb. ... ga prosijo, naj se varuje in ne trudi preveč odgovori mirno:

»Jaz sem cesar. — In ko bom moral polagati morebiti kmetu račun pred Vsega mogočnim, je moja dolžnost, da denem vse svoje stvari v red, preden umrjem.«

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00000442709

COBISS: 0

Cena 1 K

